БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилеттингеН

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1958 ФЕВРАЛЬ 8 СУББОТА № 27 (3997)

Өртээ 20 коп.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА

ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар талазы-биле Төп соңгулда комиссиязында (1 арын).

Совет улустарның бузулбас найыралының чайыннанчак көргүзүү (1 арын).

Бухарага хамааты дайынның дугайында солун документилер (2 арын).

В. Костенко. — Райкүүскомда семинар (2 арын).

Партияның болгаш чазактың кыйгырыы-биле (2 арын).

П. Горелов. — Садыг ажылынга кадрларны шын шилип алырынче кичээнгейни күштелдирер (2 арын).

Бистиң совет кижилер (3 арын).

КОЛХОЗТУҢ ОТЧЕТ-СОҢГУЛДАЛЫГ ХУРАЛЫНДАН: **О. Даваа, О. Мандарый.** — Мал ажылының улам ыңайгы хөгжүлдези дээш (3 арын).

С. Салчак. — Областа баштайгы школа-интернат (3 арын).

Н. Коссов. — Тудуг материалдарын белеткээр планны күүседир (3 арын).

Берлиннии ажылчы чоннарының көдөлиишкиннериниң чаңгыс эви дээш (4 арын).

АКШ-ка черниң ийиги-ыылымал эдерлиг чизин салып үндүрериниң чедимче чок оралдажыышкыны (4 арын).

Президент Эйзенхауэрниң парлалга конференциязы (4 арын).

Өөрүшкүлүг түннелдер болгаш улуг перспективалар (4 арын).

Тыванның хереглел кооперациязының отчёт-соңгулдалыг хуралдары

Совет кижилериниң материалдыг болгаш культурлуг деннелин улам ынай бедидер талазы-биле Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың хемчеглерин амыдыралга боттандырарынга хереглел кооперациязы улуг рольду ойнап турар. Бистиң областың хереглел кооперациязының 1955 чылда болган отчёт-соңгулдалыг хуралдарындан бээр Тыванның хереглел кооперациязының садыг четкизи дыка калбарган. Областың хереглел кооперациязының хуучу кежигүннериниң саны амгы үеде барык 30 мүң кижи чедип турар.

1955 чылда болган отчёт-соңгулдалыг хуралдар үезинде хереглел кооперациязының хуучу кежигүннериниң берген чагыгларын күүседир талазы-биле областың садыг организациялары бо аразында элээн тодаргай хемчеглерни боттандырган. 1956 чылдаазынга деңнээрге эрткен чылын областың ажылчы чоннарынга 58 миллион рубльдиң барааннарын хөнү саткан, ол-ла үеде бараан саарылгазы 8,2 хуу көвүдээн, 60 ажыг чаа тудугларны, 22 көдээ магазиннерни ажыглалга киирген. Ылаңгыя Эрзин, Тожу болгаш Каа-Хем райоларның баштаар черлери хуучуларның чагыгларын күүседир талазы-биле боттуг ажылдарны кылып, хереглел кооперациязының системазында өрелерни болгаш самчыгдалдарны дыка эвээжеткен.

Тыванның хереглел кооперациязының хуучу кежигүннериниң участоктар аайы-биле отчёт-соңгулдалыг хуралдары бо чылын март 1-ге чедир чер-черге болуп эртер. А Кызыл хоорайда болгаш чамдык районнарда ам эгелей берген. Ол ышкаш хуучулар төлээлекчилериниң хоорай болгаш район хуралдары март айның иштинде болур, Тыванның хереглел кооперациязының область съездизи апрель айда болуп эртер.

Хуучуларның болгаш оларның төлээлекчилериниң отчёт-соңгулдалыг хуралдары — областың амыдыралында чугула болуушкун. Хереглел кооперациязының тус-тус магазиннериниң, райоларының, горпозунуң болгаш ажылдакчыларының кылган ажылдарының отчёттарын хуучулар болгаш оларның төлээлекчилери боттарының хуралдарынга калбаа-биле чугаалажып, хуучуларның берген чагыгларын оларның канчаар күүсеткенин тодаргай түүнеп, ажылда бар четпестерни чидин-биле шүүмүүлеп илередир болгаш чаа, бедиткен чагыгларны катап база чаа соңгулдаларда бээрлер.

Хереглел кооперациязының хуучу кежигүннериниң болгаш оларның төлээлекчилериниң отчёт-соңгулдалыг хуралдарын организастыг бедик деңнелге эрттирер талазы-биле, принципиалдыг шүүмүүлелдиң өзүзунга эрттирер төлээде, ук хуралдарга бүгү белеткелдерни баш бурунгаар хынамчалыг чорудары чугула. 1955 чылда Улуг-Хем, Бии-Хем, Өвүр районнарның чамдык черлериңе хуучуларның отчёт-соңгулдалыг хуралдарын хуучу кежигүннериниң чүгле 40—60 хуузу олуржуп турда эрттирип турган таварылгаларны амгы хуралдарның үезинде канчап-даа болдуруп болбас.

Хуучуларның берген чагыгларын Бии-Хем, Бай-Тайга, Барыын-Хемчик райоларның баштаар черлериниң ыракта чедир күүсетпейн келгениниң кол чылдагааннарын хуучуларның болгаш оларның төлээлекчилериниң ам болур хуралдарынга хандыр илередири, оларның ажылында бар четпестерни шиитпирлиг чайладырының тодаргай аргаларын айтыры чугула. Ажылчы чоннарның хереглелдерин үстүнде райоларның баштаар черлериниң четпес хандырып, хереглел кооперациязының социалистиг өнчүзүн самчыгдаар, будагзаар чоруктарга удур демиселди кошкак чорудуп келгенин демдеглевейн барып болбас.

Областың хереглел кооперациязының системазында лаңгыы, столовая болгаш ревизия комиссияларының составынга, райолар, горпо, рабкооптар, сельолар баштаар черлериниң кежигүннеринге кооперацияның өң мурнакчы хуучулары соңгуттурган турар ужурлуг. Ол ышкаш садыг ажылынга кадрларны шын шилиринче база таарыштыр тургузарынче кичээнгейни күштелдирери эргежок чугула.

Хереглел кооперациязының отчёт-соңгулдалыг хуралдарын организастыг бедик деңнелге эрттирер талазы-биле чер-черниң партия, совет болгаш профэвилел организациялары кооперация ажылдакчыларынга практиктиг дузаны чедирер ужурлуг. Отчёт-соңгулдалыг хуралдарга партия болгаш совет ажылдакчылар олуржуп, боттарының саналдарын, сүмелерин берип, хереглел кооперациязының бо чугула кампаниязын чедиишкиниг эрттиреринге боттуг дузаны чер-черге барып чедирери негеттинип турар.

Хуучуларның болгаш оларның төлээлекчилериниң хуралдары-биле холбаштыр, садыг болгаш ниитпин чемненилге черлериниң ажылын бүгү совет улустуң амгы бедик көдүрүүшкүнүнүң үезинде — ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга белеткелдиң хайныышкынныг бо хүннеринде үлегерлиг организастаары, ажылчы чоннарны, ылаңгыя ыраккы одарларда малчыннарны чугула хереглелдиң бараннары-биле улам эки хандырары чугула.

Областың хереглел кооперациязының отчёт-соңгулдалыг хуралдарын организастыг бедик деңнелге эрттирери — ажылчы чоннарның хереглелдерин үлегерлиг хандырарынче база Тыванның хереглел кооперациязының ажылын моон соңгаар үндезини-биле өжиждеринче шиитпирлиг базым болур.

ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар талазы-биле Төп соңгулда комиссиязында

ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар талазы-биле Төп соңгулда комиссиязының хуралы февраль 5-те Москвага болган.

Эвилелдиң Совединге соңгулдалар талазы-биле Минскиниң көдээ соңгулда округунун болгаш РСФСР-ден Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле Казаньның соңгулда округунуң талазы-биле ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар белеткелиниң чоруп турарының дугайында айтырыгны Төп соңгулда комиссиязы чугаалажып көрген. Ол айтырыгның талазы-биле илеткелдерни округтарның соңгулда комиссияларының даргалары М. И. Лагир биле Ю. Г. Одиноков, а ол ышкаш ажылчы чоннар депутаттарының Минск область Совединиң күүсекчи комитединиң даргазы В. Ф. Мицкевич кылганнар. Төп соңгулда комиссиязының кежигүү П. Е. Шелест Украин ССР-ниң соңгулда округтарында соңгулдаларга белеткелдиң дугайын дыңнаткан.

ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар дугайында Дүрүмге дүүштүр айыттынган соңгулда округтарында ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга белеткел талазы-биле эргежок чугула ажыл чоруп турарын Төп соңгулда комиссиязы демдеглээн болгаш оларга дааскан сорулгаларны боттандырар талазы-биле чамдык практиктиг хемчеглерни округтарның соңгулда комиссияларынга сүмелээн.

Округтарның соңгулда комиссияларын тургусканының дугайын болгаш ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар дугайында Дүрүмүү ССРЭ-ниң улустарының дылдарында үндүргениниң дугайын Төп соңгулда комиссиязынга ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары М. П. Георгадзе дыңнаткан.

Соңгулдалар хүнүнде орукка чоруур пассажир поездилеринге соңгулда участоктарын тургузары-биле холбаалыг айтырыгларны база Төп соңгулда комиссиязы көрген. Соңгулдалар хүнүнде орукка чоруур хамаатылардан бюллетеньнер хүлээп алыр төлээде 428 пассажир поездилеринге соңгулда участоктарын тургузары соңгулдалар дугайында Дүрүмге дүүштүр негеттинип турар деп орук-хаарылзаа министриниң оралакчызы Н. А. Гундобин комиссияга илеткээн. Поездилерге болгаш вокзалдарга тургустунар соңгулда участоктарынга бажыңнарны дериир талазы-биле Министерствонуң чорудуп турар хемчегериниң дугайын базы ол дыңнаткан.

Соңгулдалар хүнүнде эжиндирип чоруур суднолларга ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдаларга белеткелдиң чоруп турарының дугайын Далай флодунуң министриниң оралакчызы Н. Н. Долинский дыңнаткан.

ССРЭ-ниң Дээди Совединге белеткелдер-биле холбаалыг өске-даа айтырыгларны Төп соңгулда комиссиязы база көрген болгаш оларның талазы-биле шиитпирлерни үндүрген.

Бүгү совет улустарның бузулбас найыралының чайыннанчак көргүзүү

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарынга кандидаттар депшидилгези

ЭВИЛЕЛДЕШКЕН РЕСПУБЛИКАЛАРДА

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарынга кандидаттар депшидилгези чуртта үргүлчүлеп турар. Украин, Үзбек, Азербайджан, Грузин, Белорус, Кыргыс, Таджик, Молдав, Литва, Латви, Эстон ССР-лерде соңгулда мурнунуң хөй санныг хуралдарынга ажылчы чоннар Совет күүгүнеиің Дээди органының депутаттарынга боттарының кандидаттары кылдыр улустуң эң эки оолдарын болгаш кыстарын— үлетпүрүүн болгаш көдээ ажыл-агайның мурнакчыларын, эртемниң болгаш культураның ажылдакчыларын, хөй-ниитиниң болгаш күүгүнеиің ажылдакчыларын адап турарлар. Ажылчы чоннар бирги кандидаттарынга СЭКП ТК-ның Президиумунуң кежигүннери болгаш кежигүннеринге кандидаттар — эштер **А. Б. Аристов, Л. И. Брежнев, Н. А. Булганин, К. Е. Ворошилов, Н. Г. Игнатов, А. И. Кириченко, О. В. Куусинен, А. И. Микоян, Н. А. Мухитдинов, М. А. Суслов, Е. А. Фурцева, Н. С. Хрущев, Н. И. Шверник, Д. С. Коротченко** оларны адап турарлар.

СЭКП ТК-ның Президиум кежигүннеринден болгаш кежигүннеринге кандидаттардан аңгыда, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдиң Совединиң депутаттарынга кандидаттар кылдыр Украинаның ажылчыннары, албан-хаакчылары, студентилери, колхозчулары Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры шахтер **В. А. Байдуну,** Тальновский районнуң «Здобуток Жовтня» колхозтуң даргазы Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры **Ф. И. Дубковецкийни,** Харьковтуң Орджоникидзе аттыг трактор заводунуң токары **В. П. Диканны,** Виноградовский районнуң Киров аттыг көдээ ажыл-агай артелиниң колхозчузу, область мурнакчы комсомолчуаныктар звенозунуң звеночузу **В. И. Мондичини,** Закарпатьениң электропильщиги, Свалявский ыяш ажыл-агыйының комплексилиг бригадазының бригадири **Ф. С. Цанькону** депшиткеннер.

Үзбек ССР-ниң ажылчы чоннары боттарының соңгулда мурнунуң хуралдарынга Националдар Совединиң болгаш Эвилелдиң Совединиң депутаттарынга кандидаттары кылдыр Ташкентиниң пөс-таавы комбинадының ийиги аргыг фабриказының мастери **Н. А. Игнатованы,** Денау районнуң Сталин аттыг көдээ ажыл-агай артелиниң даргазы Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры **Б. Юсуповту,** көдээ ажыл-агай артелиниң колхозчузу **А. Камалованы,** «Чимбай» совхозтуң звеночузу Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры **Сапарбаеваны** болгаш оон-даа өскелерни депшиткеннер.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединиң болгаш Эвилелдиң Совединиң депутаттарынга кандидаттар кылдыр Азербайджан ССР-ден Кировадтың паровоз депозунуң машинизи **А. М. О. Абдуллаевти,** «250» станның оператору **О. Б. К. Рустамованы,** хөвеңниң бедик дүжүттериниң мастери **Г. Ш. К. Вердиеваны** болгаш оон-даа өскелерни депшиткен.

Грузин ССР-ниң ажылчы чоннары Дээди Советтиң Эвилелдиң Совединиң болгаш Националдар Совединиң депутаттарынга боттарының кандидаттары кылдыр Сухуминиң локомотив депозунуң машинизи **А. К. Губазты,** Батуминниң машина тулуунуң заводунуң чылда цехиниң слесарь-чаартыкчызы **М. С. Дундуаны** адаанар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединиң болгаш Эвилелдиң Совединиң депутаттарынга кандидаттар кылдыр Белорус ССР-ниң ажылчы чоннарының соңгулда мурнунуң хуралдарынга Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры, колхоз звеночузу **В. П. Короткояны,** сураглыг белорус чогаалчы **П. У. Бровканы,** Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры звеночу **Е. Р. Карачанны** болгаш оон-даа өскелерни адаан.

Кыргыс ССР-ниң ажылчы чоннары Националдар Совединиң болгаш Эвилелдиң Совединиң депутаттарынга кандидаттар кылдыр навалоотбойщик **К. Раймбердыевти,** «Улахол» совхозтуң хойжузу **Т. Исмаиловту,** «Кыргыс» артельдиң саанчызы **Н. М. Терещенкону** болгаш оон-даа өскелерни депшиткеннер.

Таджик ССР-ниң ажылчы чоннары ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарынга кандидаттар кылдыр Чапаев МТС-тиң механиги **К. Саттаровту,** № 2 шахтаның шахтеру **Х. Джамиловту** болгаш оон-даа өскелерни адааннар.

Молдав ССР-ниң ажылчы чоннары ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарынга кандидаттар кылдыр «Вяца Науэ» колхозтуң комплексилиг бригадазының бригадири Социалистиг Күш-ажылдың Маадары **С. Г. Штырбаны** болгаш өскелерни-даа адааннар.

Литва ССР-ден ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттарынга кандидаттар кылдыр сураглыг литов чогаалчы, Литваның чогаалчылар эвилелиниң баштаар черинің даргазы **А. Т. Венцлованы,** Пандел районнуң «Ленинс кялю» колхозтуң даргазы агроном **Э. К. Якуцевиченени,** Салантай МТС-тиң директору **А. Симонайтитени** болгаш оон-даа өскелерни бир эп-сеткилдиг депшиткеннер.

Латви ССР-ниң ажылчы чоннары Эвилелдиң Совединиң болгаш Националдар Совединиң депутаттарынга кандидаттар кылдыр бүдүрүлге ажылчыны **Ф. Я. Волковту** болгаш өске-даа мурнакчыларны депшиткеннер.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединиң болгаш Эвилелдиң Совединиң депутаттарының кандидаттарынга Эстон ССР-ден машина тудуунуң заводунуң хоочун разметчиги **А. Я. Вальдовту,** башкы **Х. К. Пирнни,** саанчы **Л. О. Винкельди,** ССРЭ-ниң улустуң артизи композитор **Э. А. Каппты** болгаш оон-даа өскелерни депшиткеннер.

ИРКУТСКИНИҢ № 24 СОҢГУЛДА ОКРУГУНУҢ ТАЛАЗЫ-БИЛЕ

Тыва областың көдээ ажыл-агай транспорттунуң автобазаның коллективиниң ажылчын, албан-хаакчылары РСФСР-ден ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле Иркутскиниң № 24 соңгулда округундан соңгудар депутаттың кандидадын депшидер дээш боттарының ниити хуралынга улуг өөрүшкү-биле чыглып келгеннер.

Хуралды партия организациязының секретары эш Белов эге сес-биле ажыткаш, — ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидат депшидериниң өөрүчүг үлүү биске онаажып турар-дыр ССРЭ-ниң Дээди Соведи бистиң күүгүнеиің Дээди органы болгай. Ынчангаш ол органның составынга бодувустуң Төрээн чурттувустуң эң эки оолдар, кыстарын боттарывыс депшидер бүрүн эргелиг бис—деп, чугаалаан.

— СЭКП ТК-ның Президиумунуң кежигүү, СЭКП ТК-ның секретары **Михаил Андреевич Сусловту** ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидадынга бистер база депшидээлиңер, эштер—деп, слесарь Пестов чугаалаарга, ону хуралдың бүгү киржикчилери динмиттиг алыш часкаашкыннары-биле деткээн. РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының бирги оралакчызы, СЭКП ТК-ның кежигүү **Михаил Алексеевич Ясновту** РСФСР-ден Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле Иркутскиниң № 24 соңгулда округундан соңгуттурар депутаттың кандидадынга депшидер дугайында саналды ол база көдүрүп үндүрген.

Эдилел салбырының начальниги эш Крибин, мурнакчы чоланчы эш Голупаев олар болгаш оон-даа өскелер эш Пестовтуң саналын деткип, санал берген.

Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле Иркутскиниң № 24 соңгулда округундан соңгудар депутаттың кандидадынга Михаил Алексеевич Ясновту депшидер дугайында доктаалды хуралдың бүгү киржикчилери чаңгыс эп-сеткилдиг хүлээп алган.

Ол коллектив бо чылдың январьда бүдүрүлге планын 112 хуу күүсеткен. ССРЭ-ниң Дээди Совединге ам болур соңгулдалар хүнүн күш-ажылчы улам улуг чедиишкиннер-биле уткуурун транспорчулар хүлээнип турган.

КЫЗЫЛ ХООРАЙ

Кызылдың аъш-чем комбинадының коллективиниң ниити хуралынга комбинаттың бухгалтери эш А. Волоскова сес алгаш,—ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидадынга СЭКП Төп Комитединиң бирги секретары **Никита Сергеевич Хрущевту** депшидерин саналдааргa, ону хуралдың бүгү киржикчилери динмиттиг болгаш үргүлчүлелдиг адыш чааскаашкыннары-биле деткээн. Комбинаттың партия организациязының секретары эш Т. Петрова—Эвилелдиң Совединге соңгулдалар талазы-биле Кызылның № 331 соңгулда округундан соңгуттурар депутаттың кандидадынга СЭКП Тыва обкомунуң бирги секретары **Салчак Калбакхорекович Токаны** бо соңгулдаларга база катап депшидер саналдыг мен— деп чугаалаарга, — ол саналды хуралдың бүгү киржикчилери деткип, эш С. К. Токаны Эвилелдиң Совединге депутаттың кандидады кылдыр депшидер дугайында чаңгыс үн-биле доктааткан.

• • •

Эвилелдиң Совединиң депутаттарының кандидаттарынга эштер **Н. С. Хрущевту, С. К. Токаны** депшиткенин область типографиязының ажылчын, албан-хаакчыларының ниити хуралы чаңгыс үн-биле депшиткен. Ногаа бригадазының кежигүү эш Дортай-оолдуң чугаалааны болза:

— Бистиң тарылгавыс, ылаңгыя ноталарыны ниити хуралы чаңгыс эп-сеткилдиг деткээн.

— Типография коллективи бүгү совет улус-биле бир дөмей ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар хүнүн күш-ажылчы чедиишкиннер-биле уткуур деп шиитпирлеп алган. Январьның бүдүрүлге планын 111,2 хуу күүсеттивис. Чылдың бирги кварталының бүдүрүлге планын соңгулдаларга алдар кылдыр хуусаа бетинде күүседип шыдаар бис — деп, типографияның директору эш Бергер чугаалаан.

— Бистиң коллективтиң комсомолчулары болгаш эныктары депутаттарга кандидаттарны улуг өөрүшкү-биле деткивишаан, күш-ажылчы чедиишкиннериви улам өстүрер оис—деп, комсомолчулар чаңгыс үн-биле чугаалаан.

• • •

Бии-Хем районнуң «Өөк» совхозунуң ажылчын, албан-хаакчыларының ниити хуралы ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдиң Совединге депутаттың кандидадынга СЭКП Тыва обкомунуң бирги секретары эш С. К. Токаны депшиткеннер. Эш С. К. Токаның кандидатуразын Бии-Хем МТС-тин, Бии-Хем райпонуң болгаш Туранның № 2 ортумак школазының коллективтери база деткээн.

УЛУГ-ХЕМ РАЙОН

АРЫГ-БАЖЫ. **(Телефон-биле).** Улуг-Хемде «Партияның XX съездизи» көдээ ажыл-агай артелиниң колхозчуларының февраль 6-да болган ниити хуралынга ССРЭ-ниң Дээди Совединге депутатка кандидатура депшидериниң дугайында айтырыгны чугаалашкан. Кызылдың № 331 соңгулда округунуң талазы-биле Эвилелдиң Совединге депутатка СЭКП Тыва обкомунуң секретары **Салчак Калбакхорекович Токаның** кандидатуразын колхозчуларның ниити хуралы чаңгыс үн-биле депшиткен. Ногаа бригадазының кежигүү эш Дортай-оолдуң чугаалааны болза:

— Бистиң тарылгавыс, ылаңгыя ногаа шөлү чыл-бүрү калбарып, оон дүжүү улам-на бедип турар. Ажылывыстың эрткен чылдагы дуржулгазын быжыглап, бо чылын оон-даа бедик көргүүзүлгелиг болурунга белеткелдер организастыг чорун турар. Үрезиннер четчир, сөөлгү хүннерге чедир 200 рамалар кылдынган, аңаа ам-даа 200 рамаларны немей белеткээр бис. Ирик-едек саважыгаштарны план өзүгаар кылып, удобрениелерни чыылдырып турар.

Соңгулдалар хүнүнге күш-ажылчы белектиг ужуражыры дээш чарыш артель бүдүрүлгезиниң өске-даа адырларында калбарган. Мал менди болгаш дүр кыштаглап турар. Бо чылдың тудугларынга хереглээр ыяш материалдарын март 15 бетинде бүрүн белеткеп алыр. Тарылгага четчир 300 тонна кызыл-тас, 54 тонна суда, 3 тона чинге-тараа, 2 тонна арбай болгаш 64 тонна картофель үрезиннери бар.

КАА-ХЕМ РАЙОН

САРЫГ-СЕП. **(Телефон-биле).** Каа-Хем районнуң Ленин аттыг көдээ ажыл-агай артелиниң колхозчуларының ниити хуралы ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединиң депутадының кандидадынга **Александр Маныгеевич Чимбаны** депшидерин чаңгыс эп-сеткилдиг шиитпирлээн.

— Эш А. М. Чимбаны эки билир бис. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга ол чаңгыс эвес удаа соңгудуп, соңгукчуларның идегелин партияның болгаш ниитиниң эрге-ажыы дээш чүткүүлүг күүседип келген. Моон соңгаар-даа бистиң идегелиивисти эки күүселип шылаар — деп, дашчы Салчак Чимбин депутатка кандидатка улуг идегелин илередип чугаалаан.

Националдар Совединге Кызылдың Чөөн талакы № 610 соңгулда округунуң талазы-биле депутаттың кандидадынга эш А. М. Чимбаны депшидер дугайында доктаалды хуралдың бүгү киржикчилери чаңгыс эп-сеткилдиг хүлээп алган.

Чурукта: Бии-Хем районнуң Ленин аттыг колхозунуң агроному агитатор эш А. Кунаев № 1 сүт-бараан фермазының коллективинге беседа кылып тургаш, Кызыл хоорайның № 609 соңгулда округунуң талазы-биле ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге депутаттың кандидадынга районнуң «Кызыл тараачын» колхозунуң Туран фермазының мурнакчы саанчызы эш Завьялованы депшиткен деп дыңнадырга, олурушканнарның адыш часкап деткип турары.

Фото С. Феоктистовтуу.

СОВЕТ АРМИЯНЫҢ БОЛГАШ ШЕРИГ-ДАЛАЙ ФЛОДУНУҢ 40 ЧЫЛ ОЮНГА УТКУШТУР

Н шериг кезээ тактика өөредилгезинде. Фото Н. Рахмановтуу СЭТА-ныҢ фотохрониказы.

ПартияныҢ болгаш чазактыҢ Кыйгырыы-биле

Кыйгырыгны таныжып турар

Сүт-Хөл районнуҢ «Пушкин» колхозунуҢ ажыл-ишчилери СЭКП ТК-ныҢ болгаш ССРЭ-ниҢ Министрлер ЧөвүлелиниҢ кедээ ажыл-агый ажылдакчыларынга Кыйгырыын улуг кедүрүүшкүн-биле таныжып турар.

Баштай колхозта партия өге организациязынаң ажык хуралынга Кыйгырыгны чугаалашкан. Коммунистерден ангыда хуралга активти база олуруштурган. Дараазында хүннерде колхоз төвүнге болгаш Кызыл-Тайга суурга хөй кижи киржикчилиг хуралдарны өрттирип, СЭКП ТК-ныҢ болгаш ССРЭ-ниҢ Министрлер ЧөвүлелиниҢ Кыйгырыын танышкан. Кыйгырыг болза, бистиҢ чаагайжып турар амыдыралывысты улам ынай чечектелдиреринге кайгамчык улуг ужур-дузалыг, ында 1957 ажыл-агый чылыныҢ түңнелдерин аналитей үндүрген болгаш кедээ ажыл-агыйныҢ бүгү адырларын моон соңгаар күштүү-биле кедүреринин сорулгаларын чайыннандыр айтып турар документ болурун колхозчулар саналдарынга демдеглеп турганнар.

Хуралга Ишкин-Аксында № 2 сүт-бараан фермазынаң саанчызы өш Т. Көкүр сөс алгаш,—совет кижилер дээш Коммунистиг партия болгаш Совет чазак үргүлчүнүҢ сагыш салыышкынын салып келген болгаш салып турар дээрзин бо Кыйгырыгда база катап онза тодазы-биле херечилеп турар. ПартияныҢ болгаш чазактыҢ бо сагыш салыышкынынга харыы кылдыр бо чылын бодумга быжыглаан инек бүрүзүнден 1500 кг сүттү саап алырын хүлээндим—деп чугаалаан.

КолхозтуҢ огород бригадазынаң бригадири өш О. Байыр картофельдиҢ болгаш ногааларныҢ дүжүдүн бедидер дээш, ССРЭ-ниҢ Дээди Совединге соңгулдаларныҢ хүнүнге чедир 600 тонна өдекти шөлге төгерин, февральдыҢ 25-тиҢ өстинде 144 кубометр тудуг ыяжын кескеш, колхоз төвүнге сөөрттүп чедирерин хүлээнген. Колхозчу Ламажап ашактыҢ чугаазы хуралдыҢ киржикчилериниҢ кичээнгейин хаара туткан.

— Биске таныштырган бо Кыйгырыгны дыннап олурарымга, шупту-ла чүвени сайзырадыр, өстүрер, чоокку үеде чедип алыр деп турар, магалыг чүве-дир. Партиявыс болгаш чазаавыс бистиҢ амыдыралывыстыҢ дутайында адаыс-шевис ышкаш сагыш салып турары ол-дур. БистиҢ чазаныр черивисте мөөң кады ажылдап турар өөрүм стол, сандай, шкаф, рама болгаш өске-даа чүүлдерни өки шынарлыт кылып, бердинген планны ажыр күүседир дээш тура-дүшпейн ажылдаар болза чогуур. Бодум чазаныр, өптөөр, харыылдаар ажыл нормамны 200 хуу чедир күүседир мен—деп өш Ламажап чугаалаан.

№ 2 хову бригадазыныҢ бригадири өш К. Дугаржан 500 га тараанаҢ га бүрүзүнден 14 центнер дүжүттү алырын, саанчылар О. Чечеймаа, О. Дадар, Х. Норжуңмаа олар саар инек бүрүзүнден чылда 1500 кг сүттү саарын хүлээнгеннер.

КолхозчуларныҢ боттарынга бедиткен хүлээлгелерни ап турарынга үндезилээш, колхоз бо чылын эвт, сүт угланыышкынчыг инек бүрүзүнден 1200 кг сүттү, бир хойдан-на 2 кг дүктү, тараа культураларыныҢ гектар бүрүзүнден 12 центнер, а кызыл-тастан 13 центнер дүжүттү алыр деп хуралга шиитпирлээн.

Х. БОРБАЙ-ООЛ.

* * *

Улуг-Хем районнуҢ Баян-Колда «Хулуг хурал» колхозтуҢ № 1 сүт-бараан фермазынаң коллективи СЭКП ТК-ныҢ болгаш ССРЭ-ниҢ Министрлер ЧөвүлелиниҢ Кыйгырыын танышкаш, 1958 чылда саар инек бүрүзүнден 1150 кг сүт саап алыр деп шиитпирлээн. Мурнакчы саанчылар коммунист Серенмаа, комсомолчулар М. Байкара, Д. Шаңмак болгаш оондаа өскелер боттарынга быжыглаан инек бүрүзүнден 1200 кг сүттү саап алырын хүлээнгеннер.

Ол ышкаш хой ажылынаң № 2 фермазынаң хойжулары төрүүр 100 хойдан-на 105 хураганны, бир хойдан 2 кг дүктү алыр болгаш 300 центнер сигенни белеткээр хүлээлгени алганнар. Чамдык хойжулар, чижээ, Бопуй-оол, У. Биче-оол, Боруңмаа олар 100 хой бүрүзүнден 110 хураганны, бир хойдан 2,2 кг дүктү болгаш кижи бүрүзү 3-тен 5 тонна чедир сигенни кыштагларныҢ чанынга белеткеп алыр бис деп хүлээлгени албышаан, өске хойжуларны чарышка кыйгырганнар.

Д. БАЙЫР-ООЛ.

Тодаргай хүлээлгелер

САРЫГ-СЕП. (Телефон-биле). Баа-Хем районнуҢ «Октябрь 14 чылы» колхозунуҢ отчёттуг хуралынга өр, хереженге колхозчуларга, МТС-тениҢ болгаш совхозтарныҢ ажылдакчыларынга, партия, профөвилел болгаш комсомол организациялларынга, совет болгаш кедээ ажыл-агый органнарынга, кедээ ажыл-агыйныҢ тускай өртемнилеринге СЭКП ТК-ныҢ болгаш ССРЭ-ниҢ Министрлер ЧөвүлелиниҢ Кыйгырыын танышкаш, 1958 чылда кедээ ажыл-агый продукциларын бүдүрер талазы-биле тодаргай хүлээлгелерни алган.

КолхозчуларныҢ алган хүлээлгелериниҢ кол чүүлдери мындыг: часкы тарылганы 8 ажыл хүнүнде өрттирер, тараа культураларыныҢ гектар бүрүзүнден 12 центнер дүжүттү алыр, мал чеминге 150 гектар кукурузаны дөрбелчин-уяланчак аргабиле тарыыр болгаш гектар бүрүзүнден 200 центнер ногаан массаныҢ дүжүдүн алыр; саар инек бүрүзүнден 1350 кг сүттү хой бүрүзүнден 1,9 кг дүктү алыр, төрүүр инектериниҢ санын бо чылын 30 хуу көвүдедир, чаш бызааларныҢ хүн-дүн иштинде немелде семиртилгезин 750 грамм чедирер болгаш 80 хаванны күрүнеге эвт дужаалгазынга киирери-биле тускай семиртир.

Хуралга хаван ажаакчызы И. Бычкова сөс алгаш, Кыйгырыгны улуг өөрүшкү-биле хүлээп албышаан, 1958 чылда бодунга быжыглаан төрүүр хаван бүрүзүнден 18 хаван оолдарын алыр, күрүнеге садар хаваннарныҢ бирээзин-не 100 килограммдан куду эвес деңнилиг кылдыр семиртир мен деп чугаалаан. Саанчы А. Бычкова хуралга чүве чугаалааш, өрткен чылын инек бүрүзүнден 1200 кг сүт саап алган болза, бо чылын 1500 кг чедирер мен деп хүлээнген. Хову ажылдакчызы өш Д. Коборин Кыйгырыгга харыы кылдыр дүжүттү бедиреринин чугулазын демдеглевишаан, МТС-биле каттышкан бригаданы турГузарынаң ажыктынын чугаалаан. Ындыг каттышкан бригаданаң ажылын бодум башкарып, СаргалдыҢ шөлүнге кызыл-тастыҢ бир гектарындан 14 центнерден куду эвес дүжүттү ап шыдаар бис деп ол хүлээнген.

1958 чылда ажыл-агыйга бедик көргүүлер дээш колхозчуларныҢ ниити хуралы «Ленинчи орук» колхозтуҢ колхозчуларын социалистиг чарышка кыйгырган.

Күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн улам-на бедидер дээш

«УТКА-ныҢ 25 чылы» совхозта профөвилел комитединиҢ отчет-соңгулдалыг хуралы болуп өткен.

Совхоз бүдүрүлгезинге күш-ажылдыҢ бүдүрүкчүлүүн бедидер дээш кызымаккайын илередип турар О. Буян (тракторист), Херел-оол (комбайнер), Даңзы-Белек, Балажык (хойжулар), Ойдуп-оол (тудугжу) ышкаш мурнакчыларныҢ саны улам-на өзүп турарын хүрал демдеглээн. Совхоз 1957 чылда күрүнеге эвт, сүт дужаарынаң онаалгаларын хуусаа бетинде күүсеткен.

Ындыг болза-даа профкомдан кежигүннериҢ ниити хуралдарын эвээш чыылдырып, малчыннарныҢ, механизаторларныҢ социалистиг чарыжын кошкак удуртуп келгени хуралга илерээн. Оон уламындан Дадар-оол, Шактар ишкаш чамдык кадрчылар үргүлчү арагалаар чорукка хандып, күрүнениҢ өнчүзүнге камгалалды шуут вошкатканнар. Ылаңгыя Шактар совхоз малын одарже өөн үндүрүп турган, өткен күзүн 8 иттерни бөрүге чидирткен.

Кадарчы кадрларны ажылга быжыглаарынче кичээнгей салбайн, ол харыысалгалыг ажылга таварылга болган кижилерни хүлээп ап турган совхозтуҢ дирекция черииниҢ (директору өш Панков) четпес практиказы-биле профкомнуҢ (даргазы өш Кознова) өптежип келгенин кежигүннер чидип-биле шүүмчүлээннер.

КомитеттиҢ чаа составын соңгувушаан, оон ажылын үндезини-биле өкижидер хемчегленни айыткан шиитпирни хурал хүлээп алган.

Д. ДОРЖУ.

Кыйгырыгны деткээн

Кедээ ажыл-агыйныҢ ажыл-ишчилериҢ СЭКП ТК-ныҢ болгаш ССРЭ-ниҢ Министрлер ЧөвүлелиниҢ Кыйгырыын Улуг-Хем районнуҢ «УТКА 25 чылы» совхозтуҢ малчыннары боттарынын хуралынга таныжып көргеннер. Хуралга 100 ажыг малчыннар олурушкан.

Кыйгырыгны изии-биле деткивишаан, хойжулар Балажык, Таңзы-Белек, Болдай-оол, кыштаглаашкынны чедишкининг өрттирип, малдың чаш төлүн бүрүн камгалап албышаан, хой бүрүзүнден 3,5—4 кг дүктү кыргып алырын хүлээнгеннер.

С. ТЕЛГЕР-ООЛ.

МАЛЧЫННАРНЫҢ СӨЗҮ

Чөөн-Хемчик районда «Кызыл тараачын» колхозтуҢ малчыннары СЭКП ТК-ныҢ болгаш ССРЭ-ниҢ Министрлер ЧөвүлелиниҢ Кыйгырыын танышкаш, бедик кедүрүүшкүннүг чаа бедиткен хүлээлгелерни ап турарлар. Чер-черде малчыннарныҢ бөлүк эйы-биле 3 кезек черге таныдылга хуралдары өткен.

Хуралга колхозтуҢ дуржулгалыг хойжузу өш Белекей сөс алгаш:—ПартияныҢ болгаш чазактыҢ бо Кыйгырыы болза бистиҢ моон соңгааргы чорудар ажылдарывыстыҢ программазы болур. Кыйгырыгны танышкаш, бистер ажылывыстыҢ түңнелин шүүмчүлелдиг көөр ужурлуг бис. Төп областарда байдал-биле деңнээрге бисте малдың продуктулуу дыка чавыс. Оон уксаазын өкижидериниҢ ажылы кончуг оожум чоруттунуп турар. БистиҢ кожаларывыс Бурят-Моолда болгаш Даг-Алтайында бир хой ортумаа-биле 5—6 кг дүк берип турунда, бистиҢ колхозта чүгээр ажылдыг хойжу диртип турар мен болум өткен чылын бир баш хойдан чүгле 2,5 кг дүк кыргып алдым, бистиҢ колхозта чамдык хойжулар оон-даа куду түңнелдиг болган.

Кедээ ажыл-агый продуктуларынын бүдүрүлгезин көвүдедир—Төрээн чуртка хөй эвтти, сүттү болгаш дүктү бээри дег хүндүлүг сорулга бисте чок, ынчангаш бо чылын малды кыштап хүр, менди чыл ажырып, оон чаш төлүн бүрүн камгалап алырын болгаш хой бүрүзүнден 3 кг дүктү кыргып алырымны хүлээнип тур мен— деп ол чугаалаан.

Дараазында санал берген малчыннар база-ла бедиткен хүлээлгелерни алганнар. Ылаңгыя хойжу Оржуң-оол бо чылын чүс баш төрүүр хой бүрүзүнден 115 хураганнарны алырын хүлээнген. Оон коданында хойлары бо хүннерде кидин-не оолдап эгелей берген. Баштай төрээн 200 ажыг хойларынаң чаш төлүн өш Оржуң-оол менди дорултуруп турар.

О. ОЙДУПАА.

РАЙКҮҮСКОМДА СЕМИНАР

Чоокта чаа Бии-Хем райкүүском кедээ СоветтериниҢ болгаш хоорай СовединиҢ даргаларынаң база секретарларынаң семинарын чыылдырган.

Лектор өш ГлинскийниҢ номчааны «Политиктиг серемчилел» деп лекциязын семинарныҢ киржикчилери улуг кичээнгей-биле дыннаан, дыка хөй айтырыгларга тодаргай харыыларны алганнар.

Райкүүском секретары өш Шишигин ССРЭ-ниҢ Дээди Совединге соңгулдаларга белеткел ажылынаң талазы-биле чер-чер СоветтериниҢ мурнунда турун турар сорулгаларныҢ дугайын дыннакчыларга тодаргайы-биле таныштырган. Бо айтырыгны чугаалажып турда чер-чер СоветтериниҢ организас-массалыг ажылынга улуг кичээнгей салдынган турган.

Бижи күжүнүҢ болгаш материалдыг курлавырларныҢ үчүдүнүҢ дугайында саавырны районнуҢ шериг комиссары майор өш Русак дыннакчыларга таныштырган, кедээ Советтерде ол ажылдың байдалын тодаргай чугаалаан.

ҮндүрүглериниҢ, чыылдаларынаң үчёт, отчеттарын шын чорудар талазы-биле кедээ СоветтериниҢ хүлээлгезиниҢ дугайында райсан килдизиниҢ өргелекчизи өш Шведовтуң, ажыл-агый үчедунуҢ түңнелериниҢ болгаш СоветтериниҢ ажыл-агый депдерлерин бүрүткеп чорударынаң дутайында областыҢ статистика өргелелиниҢ райинспектору өш Юрковтуң илеткелдери семинарныҢ киржикчилеринге дыка солун болган. ЧоннуҢ бүгү эвилел чизе даңзызын чорудар талазы-биле хемчеглер семинарга чугаалажып көрдүнген.

Ажылдың планнаашкынынын, сессияларны, күүсконнар хуралдарын чорударынаң, СоветтериниҢ ажылынга доктаамал комиссияларныҢ киржилгезиниҢ, кудумчу комитеттериниҢ ажылынаң дугайында айтырыглар талазы-биле ажылдың дуржулгазын семинарныҢ киржикчилери солушканнар.

Семинарга чүве чугаалаан өштер Советтер ажылында четпестериниҢ дугайын илередип, кедээ СоветтериниҢ болгаш хоорай СовединиҢ ажылын өкижидер талазы-биле тодаргай саналдарын бергеннер. СоветтериниҢ аразынга ажыл планнарын солуштурарын организастаар дугайында айтырыг семинарга шиитпирлеттинген, ол чорук чүгле сессияларга эвес, харын күүскомнарга-даа тургузар айтырыгларныҢ тематиказын көвүдедиринге дузалаар.

Советтер ажылдакчыларынаң семинарларын моон соңгаар-даа үргүлчү чыылдырып, ажылдың дуржулгаларын солуштуруп турарын семинарныҢ киржикчилери райкүүскомдан күзээннер.

В. КОСТЕНКО.

Бухарага хамааты дайынныҢ дугайында солун документилер

БУХАРА. (СЭТА). Совет кино көрүкчүлери ол шивээни «ЭмираттыҢ буурап дүшкени» деп фильмден билир. Бухарада Регистан деп шелдүҢ кырында ол шивээ ам-даа бедик кестүп турар. Ам ында областыҢ төөгү талазы-биле чурт шинчилелиниҢ музейи турар. Совет Армиянын дөртен чыл оюнуҢ мурнуу чарыында хөй санныг экскурсантылар музейниҢ делгиирлери-биле, Эмиратты дүжүрери болгаш Совет өрге-чагырганы тургузары дээш БухараныҢ ажылчы чоннарынаң маадырлыг демисели-биле таныжып турар.

Шаандакы фотография... Ол дээрге Каган станциянаң ажылчыннарындан 1918 чылдың өгезинде тургустунган Кызыл гвардиянаң Бухарага баштайгы отрядынаң дайынчылары-дыр. МузейниҢ документилери болза Россияга пролетар революциязынаң саңлдары-биле Эмиратка улур демиселче калбак улус массаларныҢ канчаар кедүрүүн үнгениниҢ дугайын чугаалап турар.

БухараныҢ революстуг төөгүзүнүҢ кайгамчыктыг арыннары Коммунистиг партиянаң болгаш Совет күрүнениҢ шылгарангай ажылдакчылары М. В. ФрунзениҢ болгаш В. В. КуйбышевтиҢ аттары-биле холбаалыг.

Туркестан фронтузун командылап турган ФрунзениҢ 1920 чылдың август 25-те үндүрген дужаалын музейде делгээн. Ол дужаалды БухараныҢ тура-халышкан ажылчы чоннары ЭмириҢ Регистанда сөөлгү хоргадал чери болур шивээни долгандыр чыыра бүзөлей берген турган хүннеринде үндүрген. «БухараныҢ базындырган болгаш кулдандырган массаларынаң өмирлериниҢ база бектериниҢ чазаабиле шиитпирлиг сегиржип алыышкынынаң шагы келген деп дужаалда чугаалап турар... УлустуҢ салым-чолун шиитпирлээр ол шакта БухараныҢ улузунга дуза чедирип бистиҢ бүгү чепсектиг күжүүс-биле кады келирин дужаап тур мен». Мындыг база бир документ бар, ол дээрге 1920 чылдың сентябрь 2-де М. В. ФрунзениҢ ат салгаш, В. И. Ленинге чоруткан телеграммазы-дыр: «Хоочун БухараныҢ шивээзи бөгүн штурм-биле алдынган:.. БухараныҢ карангы-бүдүүлүк болгаш чүс-карачы өзүзүнүҢ сөөлгү челенгижи буурап дүшкен. РегистанныҢ кырында кызыл тук типлелгелин-биле кинскин тур...»

Хөй санныг документилер Бухарага Совет өрге-чагырганыҢ тургустунганын тодаргай көргүзүп турар. БухараныҢ УлустуҢ Совет республиказынаң Бүгү-БухараныҢ бирги курултайынга хүлээп алдынган конституциязынаң текстизин ында делгээн, Эмиратты дүжүрениниҢ соон дарый ол курултайны чыылдырган турган. Бухара республиканаң чазаанаң чанынга РСФСР-ниҢ бүрүн өргелиг төлөөлекчизи албанга турган В. В. КуйбышевтиҢ үре-түңнелдиг ажыл-чорудулгазын өлөөн хөй документилерде көргүскен.

Совет Армиянаң байырлалынга белеткенмишаан, музейниҢ ажылдакчылары делгелгени хамааты дайын үезиниҢ солунары-биле болгаш хуудустары-биле немей долдурган.

Садыг ажылынга кадрларны шын шилип алырынче кичээнгейни күштелдирер

Совет садыг болза, бистиҢ чуртувустуҢ улус ажыл-агыйныҢ өң чугула адырларынаң бирээзи болуп турар. Тыва областыҢ садыг организациялары болунуҢ санынаң талазы-биле өң-не массалыг организацияларныҢ бирээзи. Совет өрге-чагырганыҢ чылдарында областыҢ садыг организациялары сан талазы-биле өскен болгаш организас талазы-биле быжыккан.

Садыг организацияларынаң ажылын өкижидериҢче, ажылчы чоннарныҢ соксаал чок өзүп турар хереглелдерин оларныҢ чедишкининг хандырарынче кичээнгейни СЭКП-ниҢ өөрүн хөй райкомнары база райкүүскомнар сөөлгү үеде күштелдирген. Хереглел кооперациязынын ажылынаң дугайында айтырыгларны партия райкомнарынаң бюроларына, райкүүскомнарынаң хуралдарына чугаалажып көрүп турар апарган.

Хереглел кооперациязынаң ажылынга кадрларны шын шилип алыры, оларны таарыштыр тургузары болгаш кижизидери — садыг черлериниҢ ажылын үндезини-биле өкижидеринге шиитпирлиг рольду ойнаар. Ынчангаш садыг ажылынга кадрларны шын шилип алырынче, оларны кижизидеринче чогуур кичээнгейни СЭКП-ниҢ Чаа-Хөл болгаш Улуг-Хем райкомнарынаң күштелдиргенин демдеглээр херек.

Чижээ, районда хереглел кооперациязынаң ажылынаң дугайында айтырыгны партияныҢ Улуг-Хем райкомунуҢ бюрозу бо чылдың январьда чугаалажып көргеш, садыг ажылдакчыларынаң ортузунга кижизидилге ажылын улам күштелдирериҢче угланган тодаргай хемчеглерни чогаадып быыган. Кадрлар-биле ажылды күштелдирер дугайында айтырыгларны хереглел кооперациязынаң ажылдакчыларынаң профөвилел организацияларынаң чоокта чаа болгулаан хуралдарынга калбаа-биле чугаалажып берген, бар четпестерни илередип, оларны дүрген узуткаарынаң тодаргай аргаларын айыткан.

Хереглел кооперациязынаң ажылдакчыларынаң ниити билиин болгаш мергежилин бедидер талазы-биле чамдык хемчеглерни ап чоруткан. Садыгнаң өлөөн хөй ажылдакчылары партия чыыдыышкынынаң системазында, бөлүмнерде база семинарларда өөренип турар. Ындыг болза-даа, совет садыг экономиказынаң айтырыгларын хандыр өөренирине областыҢ садыг ажылдакчыларын калбаа-биле киириштирбейн турарын айтыр херек.

Садыг ажылдакчыларынаң туслай мергежилин бедиреринче чогуур кичээнгейни облпотребсоюзтуҢ баштаар чери, чамдык райполар, партия организациялары угландырбайн келген. Оон түңнелинде облпотребсоюзтуҢ системазында ажылдакчыларынаң чүгле 8 хуузу дээди болгаш ортумак өртемниг болуп турар. Чүрттүп дээди болгаш ортумак өөредилге черлериндe бистиҢ областыҢ садыг ажылдакчыларындан 64-ле кижи, а заочно чүгле 35 кижи өөредип турар.

Садыг ажылынга кадрларны шилип ап турарында улуг четпестер бар. Кадрларны шилип алырынаң партийжи принципин хажыдар таварылгалар тургулаан. Ол чорук садыг ажылынга идегел чок, улчумал кижилерниҢ кире бээринге чедирип турган. Хереглел кооперациязынаң социалистиг өнчүзүн самчыгдаар, будагдаар таварылгаларныҢ бир кол чылдагааны болза, садыг ажылынга кижилерни хынамча чокка хүлээп ап, кадрларны шилип алырынаң принципин каржызы-биле үреп келгениниде болур. Хереглел кооперациязынаң өнчүзүн самчыгдаар, оорлаар таварылгалар ылаңгыя Барыын-Хемчик, Бай-Тайга болгаш Бии-Хем райполарынаң садыг черлеринге хаая эвес болгулап турган. Чижээ, 1958 чылдың январь 1-де түңнелди өзүгаар алырга, Бии-Хем райпозунуҢ садыгларында самчыгдалдарныҢ түңү 140 мүң рубль чедип турар. Бир эвес Бии-Хем райпозунуҢ баштаар чери (даргазы өш Матюков) кадрларны шилип алырынаң партийжи принципин шынгыы сагып, оларны таарыштыр тургузарын база кижизидип өөредирин ханыырган болза, ол хире хөй түңнүг самчыгдал ол райпога турбас ийик.

Ажылга кижилерни киирип алырда ол райпо барык хынап көрбейн келген, кадрларныҢ хуузунда кадр херектерин чуруп өзүгаар өмгелевейн турар, а Ленинка суурда садыгжы өш ШтойворцельдиҢ болгаш Туран хоорайда № 1 столоваяныҢ повары өш БарановануҢ кадр бүрүткелин четчелеп кылбаан. Белин чадаарда ол ажылдакчыларныҢ күш-ажыл дептери база чок. Районда 56 садыг ажылдакчыларынаң иштинден 44 кижиниҢ сөөлгү ажылдап турган черлериниҢ характеристикаларны амга чедир хөлөөн.

Кадрлар-биле ажылды шак ынчаар сандаргай байдалда тургускан чорук ажылдакчыларныҢ харыысалгазын чавызадыр, оларныҢ серемчиделин кошкадып турар. Оон ынай чамдык райполарныҢ баштаар черлери самчыгдакчы кижилерни камгалап, кажан олар хөй түңнүг самчыгдал кылып каарга, оларны ажылга хевээр арттырып каар ийик бе, азы бир ажылдан өске ажылга томуйлап турар фактылар бар. Чижээ, Бии-ХемниҢ хереглекчилер ниитилелиниҢ өөрилелиниҢ садыгжызы турган Батаев баштай 7 мүң рубль түңнүг самчыгдалды кылып каарга, райпо баштаар чери ону ажылга хевээр арттырган, а оон соонда ол самчыгдакчы 19 мүң рубльди самчыгдааш, дезин чоруй барган. Ол-ла райпода хамааты Анохина хөй түңнүг самчыгдалды кылган хирезинде-ле, ам-даа буфет өргелекчилеп ажылдавышаан.

Шак ындыг четпестер Улуг-ХемниҢ хереглекчидер ниитилелиниҢ өөрилелинде база бар. Кадрлар бүрүткелин кылыр ажыл ында сандаргай байдалда, склад өргелекчизи өш НикитинаныҢ, Эйлиг-Хемде магазин өргелекчизи өш ДаваканыҢ болгаш өскелериниҢ-даа кадр бүрүткелин чедир кылбаан.

Хереглел кооперациязынаң социалистиг өнчүзүн камгалаар, самчыгдакчыларны илередир талазы-биле чамдык районнарныҢ прокуроролары база четпес ажылдап, райполарга кошкак дузалап турарын демдеглезе чогуур. СамчыгдакчыларныҢ хереэн истеп, хынаарын саададыр, оларны чогуур үезинде кеземченин харыысалгазынче киирбес чоруктар ам-даа бар.

Чижээ, Улуг-Хем райпозунуҢ кассиры тургаш, 26 мүң рубльди самчыгдаан МельниковануҢ хереэн истээрин ол районуҢ прокуратуры чаа 9 ай ажыр соондаткан, а самчыгдакчы Оюн Даваанаың хереэнин истелгезин 1957 чылдың январьдан бээр үргүлчүлеп турар. Самчыгдакчы Оюн Даваанаың хереэнин истелгезин өткен чылдың майда соксаткан турган. Ук самчыгдакчы Чаа-Хөл районнуҢ девискээриндеН (Улуг-ХемниҢ прокуратура чери Чаа-Хөл районну катай харыылап турар) үнгеш, Шагаан-Арыг хоорайныҢ чанынга чаштынып турда, прокуратура чери болгаш Улуг-Хем райкүүсбомнуҢ шагдаа килдизи самчыгдакчыны чоокка чедир тыппайн келген.

Садыг организацияларынаң ажылын үндезини-биле өкижидер, ажылчы чоннарныҢ хереглелдерин үлегерлиг хандырар төлөөде, садыг ажылынга кижилерни хүлээп алырда кадрларны шилип алырынаң, таарыштыр тургузарынаң база оларны кижизидериниҢ партийжи принципин шынгыы сагыыры өргежок чугула. Хереглел кооперациязынын системазында кадрлар-биле ажылды өкижидеринге садыг черлериндe партия, комсомол болгаш профөвилел организациялары улуг рольду ойнаар ужурлуг. Ынчангаш садыг ажылынче коммунистерни, комсомолчуларны бирги өөлчегде дешидери негеттинин турар.

Амыы үеде областыҢ хереглел кооперациязынаң отчет-соңгулдалыг хуралдары чер-черде өгелөөн. Участок болгаш район хуралдарын бедик деңнелге өрттирери, бар четпестерни илередири, ак-сеткилдиг, мергежилдиг кадрларны хереглел кооперациязынаң ажылынга дешидери лангыы, столовая комиссияларынаң составынга хереглел кооперациязынаң мурнакчы кежигүннерин соңгууру чугула.

П. ГОРЕЛОВ,
СЭКП объмунуҢ кыдыс өргелекчизи.

ОБЛАСТЫҢ МТС-ТЕРИНДЕ БОЛГАШ СОВХОЗТАРЫНДА ТРАКТОРЛАР СЕПТЕЛГЕЗИНИҢ ДУГАЙЫНДА МЕДЭЭ

(1958 ч. февраль 1-де)

МТС-тер	Чыл планын күүсеткениниҢ хуузу
Шагаан-Арыг	100,0
Сарыг-Сеп	100,0
Кызыл-Мажалык	100,0
Чаа-Хөл	92,3
Чадаана	90,0
Сүт-Хөл	86,6
Бай-Тайга	83,3
Тес-Хем	69,2
Бии-Хем	68.1
Бай-Хаак	68,0
Балгазын	53,1
Совхозтар	
«Барлык»	100,0
«УТКА 25 чылы»	84,2
«Элегес»	83,3
«Өөк»	73,0
«Межегей»	70,0

БИСТИҢ СОВЕТ КИЖИЛЕР

ЧОЛААЧЫНЫҢ КҮШ-АЖЫЛЫ

Б. Очур-оол 1954 чылда Совет Армиянын хүрээлениңден халажып келгеш, чолаачы сургуулунга чорударын колхоз баштаар черинден дилээн. Оон чолаачы болуксаан күзели боттанган. Ол ам Барыын-Хемчик районда «Большевик» колхозта дуржулгалыг чолаачыларның бирээзинге санаттырып турар.

Автомашинаны камныг эдилеп, техниктиг ажаалгаларны айыткан хуусаазында чорудуп тургаш, техниканы долузу-биле ажыттаарын чолаачы чедип алган.

Күш-ажылга кызымаккай чолаачы эрткен чылын 50 ажыг чурталга бажыннарынын, интернаттың болгаш өске-даа тудугларның ыяжын сөөрткен. Отчёттуг чылдың дургузунда Б. Очур-оол 600 ажыг күш-хүнү ажылдап алган болгаш баштайгы авансыга безин 1200 кг тарааны алган. Ол ам тудуг ыяжын чедиишкиниг сөөрттүп турар.

И. КЕЛИК-СЕНГИ.

ШЕВЕР ТУДУГЖУ

Каа-Хем районнуң «Совет Тыва» колхозаажыл-агый артелиниң кежигүнү Соксум Шойгар алээди оол кылдыр өзүп келгешле ыяш чазаар ажылга хандыкшып, чазанылга талазы-биле мергежилди чедип алырын бодап чораан.

Эш Соксум баштай балды, хүүрек сывыг өзер бажы чонуп, оон соңгаар аптара, үлгүүр болгаш өске-даа өг херекселлерин чазап турган. Ол болза оон ыцай шевер тудугжу болур чоруун көргүзүп турган.

Бажан Соксумнуң төрүттүнген черинге коллективтиг ажыл-агый организастаттынганда, 1948 чылда ол колхозка кирген. Ынчаарда ону колхозтуң тудуг бригадазынга быжыглаза чогуурун колхозчулар баштаар черге сүмелээн. Эш Соксум тудуг бригадазынга күзелдин-биле ажылдап эгелээн. Оон бээр ам он чыл чедип турар.

Эрткен он чыл иштинде колхоз төвү—Суг-Бажы делгем кудумчуларлыг, чаа колхозчу суур кылдыр өскен. Колхозчу тудугжуларның кызымаккай күш-ажылының ачызында суурда чурталганын, культура-амыдыралдың болгаш бүдүүлгенин хөй санныг янзы-бүрү тудуглары туттунган. Ол тудугларны тударынга кызымак ажыл-ишчи эш Соксумнуң шевер холдарының биче эвес салыышкыны кирген.

Кадыг-дошкун кыштың эртенги соогу туман дег чатты берген турза-даа колхозчу тудугжулар тудуг ажылын бичии-даа кошкатпайн эрес шудургу ажылдап турар. Олар ам иштиниң инек малына төлевилел өзүгаар чаа кажаа тудуп турар. Оларның аразынган күлер кара шырайлыг, мөге шыырак, эрес-капшагай эш Соксум ында соңгалар, ажиктер чаавтарын, соңгаларны эптеп турар. Оон кылган чүүлдеринге бичии-даа холуда түрбас. Чүге дээрге, ол хүлээнген ажылын шынарлыг күүседир дээш ак-сеткилдиг, кызымаккай ажылдап турар.

Эш Соксум алдыгы беш чылдың үшкү чылы—1958 чылда төрээн колхозунуң тудуг суурун бүгү талалыг сайзырадырының хөрээнге болунуң бүгү күжүн болгаш билиин харамнанмайн улам күжениишкиниг ажылдаар хүлээлгени алган.

С. ДОНЗУМ.

СӨЗҮН ЭЭЛЭЭН

Сүт-Хөл районнуң «Ишкин» кедээ ажыл-агый артелиниң саанчызы Аралдуу Ондар Кызыл-ооловна эрткен чылдардан бээр районга мурнакчы саанчыларның бирээзи болуп келген. 1956 чылда ол бодунга быжыглаан саар инек бүрүзүнден 496 кг сүттү саган. Ол болза, ол үеде фермага сүт саалдазының ортумак деннелинге бодаарга чүгээр деп санаттынар боордан аңгыда, шоолуг эвес көргүзүг болур.

1957 чылда саанчыларның социалистиг чарыжынга кирбишаан, саанчы Аралдуу инек бүрүзүнден 1000 кг сүттү саап алырын хүлээнген. Күш-ажылга ынак, бодунуң хөрөнге базым бүрүзүнде мергежин орар аныяк саанчының сөзү ажыл-херектен карышпаан. Оон ады сүт саалдазының ай түннелинде парлалгага областың мурнакчы саанчыларының аразынга үнүп келген. Ажыл-агый чылының түннелинде ол бодунга быжыглаан инек бүрүзүнден 1527 кг сүттү саап алган. Ынчангаш колхозта үш сүт-бараан фермаларының саанчыларының социалистиг чарыжынга саанчы Аралдуу бирги черни эзлээн.

Сөзү болгаш

Фотозу М. Дамдынныы.

Колхозтуң отчёт-соңгулдалыг хуралындан

Мал ажылының улам ыңайгы хөгжүлдези дээш

Тес-Хем районнуң «Чодураа» колхозунуң отчет-соңгулдалыг хуралы бүгү колхозчуларның идеикейлиг киржилгези-биле эрткен.

Отчеттуг үениң иштинде колхоз баштаар черинин чоруткан ажыл-чорудулгазының дугайында бодунуң отчет плегкелинге колхоз баштаар черинин даргазы Н. Биче-оол чоннуң кижи бүрүзүнге онаштыр эвт, сүт болгаш саржаг бүдүрериниң талазы-биле эң чоокку чылдарда АКШ-ты чедер сорулгага сорук кирген колхозчу ажыл-ишчилериниң күженишкиниг ажылының түннелинде ажылагый талазы-биле чедип алган чамдык чедиишкиннерни түүнеп, колхозтуң иштити ажыл-чорудулгазында, ылаңгыя мал ажылында улуг четпестер барын тодаргай чижектер-биле көргүскен.

Иштиниң малы 1957 чылда 14 хуу өзүлделиг болган. Мал ажылының продуктуларын бүдүрери өлөөн көвүдөөн. Колхоз бир саар инектен орттумаа-биле 890 кг сүттү саап алган. Чурт хойларының баш бүрүзүнден 2 кг, чамдык мурнакчы хойжулар 2,2—2,3 кг дүктү кыргып алган. Малдың уксаазын экижидеринче колхоз улуг кичээнгей салып, хойнуң 25 хуузун нарын дүктүг алтай меринос-биле, инектиң 13 хуузун симменталь-биле, чылгының 14 хуузун дон уксаалыг бүдүрүкчүлер-биле хайнактаан.

Мал ажылында мурнакчыларның хүрээлени өзүп турар. Оларның көргүзүлери өске малчыннарга үлегер-чижек болуп турар. Саанчылар Хавак, Чедей, Балыраа олар саар инек бүрүзүнден орттумаа-биле 850—940 кг сүттү саап алган, хойжулар Миндиней, Ашак-оол, Шоң-оол, Ак-оол олар хой бүрүзүнден 2—3,5 кг дүктү кыргып алган.

Мал ажылындан алыр орулга чыл бүгүде көвүдөн турар. Колхозтуң бүгү акша орулгазының 55 хуузу хой ажылындан кирген орулга болуп турар.

Ындыг болза-даа чедир шиитпирлеттинмээн хөй айтырыглар барын хуралга сөнаал берген колхозчулар тодаргай чугаалаан. Эрткен чылын төрүттүнген 864 баш чаш мал өлген. Бүгү чүүн малдардан дыка хөй мал кызыраан. Ылаңгыя төрүүр белерниң 26 хуузу шуут кызыраан.

Колхоз баштаар чери мал кыштаглаашкынынче, ылаңгыя чаш мал кажааларының тудугларынче чогуур кичээнгей салбайн, мал одарларының харын эжин аштаар, кыштагларже мал чеми сөөрттүр ажылды багай организастап турарын, колхозта тускай эртемнигтер мал ажылынга зооветеринарлыг хандырылганы багай боттандырып турарын, мал ажылында учет-отчеттуң сандаргай бәйдалын колхозчулар Миндиней, Хүлер-оол, Миндирия, Дүктүг-оол олар шүгүмчүлээн.

СЭКП Төп Комитединиң болгаш ССРЭниң Министрлер Чөвүлелиниң Кыйгырыыч амыдыралга чедиишкиниг боттандырарыбиле социалистиг чарышты калбартып, колхоз бүдүүлгезинин бүгү адырларының улам ыңайгы көдүлүүшкүнү дээш бүгү колхозчулар күженишкиниг ажылдаар дугайында тус-тус тодаргай хүлээлгелерни ап, мал ажылының хөгжүлдезинге удуртулганы күштелдирерин отчет-соңгулдалыг хурал колхоз баштаар черден негеп, чогуур шиитпирни үндүрген.

О. ДАВАА,
О. МАНДАРЫЙ.

Совет чазаамга өөрүшкүмну илереттим

Ие-чашты камгалаар дугайында бистиң Совет чазаавыстың улуг сагыш салыышкынынга хуумда өөрүшкүмнүн дугайын илередиптер шак ындыг чечен сөстерни тыппадым. Шаанда ядыы тыва хөрөөженнер мөлчүкчү идегеттерге «херек чок кижилер» деп адаып, эң-не кадыгберге дарлалдың, үё-човуурнуң адаанга, — кандыг-даа эрге-медел чок, амыдыралга чединмес, аштангы-түренги, идик-хөп чок чурттап чораанын утпаан бис.

Ол качыгдалдан бисти чүгле улуг орус улус, Октябрь революциязы хостап алган. Оон ачызында ам бис Совет Конституциянын чайыннанчак херели-биле аскежиктиг, хостуг-чаагай амыдыралдыг чурттап тур бис. Ие-чаштар Совет эргечагырганың доктаамал сагыш салыышкынында турарын бодумнуң амыдыралымдан көрүп тур мен.

Он уругларны божудум. Ам оларның чедизи бар. Мээң эгелеп кижизиткен уругларымны совет школалар оон ыцай улам эки кижизидип берип тур. Ооларым бирээзи ортумак школаның онгу классында, бирээзи сески классында, а өске ийи уругларым колхозтуң чеди чыл школазының өске класстарында эки өөренип, эртембилигни шингээдип ап турарлар. Улуг оглум ынак Төрээн чуртунуң шериг албанын эрттирип турар.

Хөй уругларны төрээн болгаш кижизиткен дээш мени Совет эрге-чагыргам «Иениң медалы» медальдың II чергези-биле, «Иениң медалы» медальдың I чергези-биле болгаш «Иениң алдары» орденниң III чергези-биле шаннаан.

Уругларны өстүрүүнге болгаш кижизидиринге материалдыг дузаламчыны бистиң чазаавыс база-ла көргүзүп турар. Хөй уругларлыг дээш база чаа божаанны дээш акша дузаламчызын үргүлчү ап келдим.

Совет эрге-чагырганың дээди органы—ССРЭ-ниң Дээди Совединге ам болур соңгулдаларга уткуштур Совет чазаамга бодумнуң улуг өөрүшкүмнү илергейлевишаан, уругларымны Төрээн чуртуң патриоттары кылдыр улам эки кижизидиримни хүлээндим.

Д. ХОЙЛУКУ,
Улуг-Хем районнуң «СЭКП-ниң XX съездизи» колхозунуң колхозчузу.

Чарыш улам сорук киирген

Мал ажылының эң-не харыысалгалыг үзеи кыжын болур. Семис хүр чыл ашкан малдың продуктулуу-даа бедик, чаш төлү-даа доругуучал болурун ажылдың практиказы көргүскен.

Сүт-Хөл районда «Чырык орук» колхозтуң малчыннары соңгулдалар хүнүнге уткуштур чарышка улам сорук кирген, кызымак ажылдап турар. Шээр мал массалыг ооладап эгелээн, ылаңгыя Ундургунуң хоюндан төрүттүнген 120 хураганнар, база өске-даа боданнарда чаш мал менди доругуп турар.

Малчыннар бо чылын төрүүр 100 хойдан-на 105 хураганнарны, төрүүр 100 өшкүден-не 115 анайларны өстүрүп, инек бүрүзүнден 1200 кг сүттү саап, хойданна 2 кг дүктү кыргып алырын хүлээнген. Оларның сөзү боттуг ажыл-херектен карышпас.

Т. КАКПААНАК.

ОБЛАСТА БАШТАЙГЫ ШКОЛА-ИНТЕРНАТ

Кызыл хоорайдан ырак өвесте, Каа-Хемниң кыдыында Тулуг участогу дээр черге февральның 1-де аажок хөглүг турган. Уруглар ырлашкан, ада-иелер болук-болук өөрүшкүлүг чугаалашкан. Мурнунда зооветснаб болгаш чолаачылар школазы турган бажыңның иштинге кире бээрге, арыг-силиг өрөөл. Илчирбелиг бичии-бичии демир орунларны өткилээш, чысхаалдыр турускулап каан. Былаштаар черлерде үзүн чинге хевистерни чатыылаан. Столдар кырында ойнаар түүлдер. Соңгалар карактарында арыг ак материалдарны чараштыр таарыштырган. Эжиктерде нарын материалдан көжегелер. Мындыг өрөөлдер-ле хей. Бо болза, иштити чурталганың өрөөлдери-дир.

Оон ыцай чоруп каарга, өөренир класстар. Бир класстың дөрүнде ханазында өстө: «Кончуг эки өөренири — Төрээн чуртуңнуң мурнунга сээн хүлээлгең!» деп бижип каан. Дараазында өмнелге салбырының өрөөли, библиотека, пионерлер өрөөли. Өске бир бажында столовая. Оон чем кылыр черинден аңгыда ийи улуг залының бирээзинин ханазында: «Сени ажаап чемгерип турар кижилерге четирдим деп сөглээрицни утпа!» деп бижээн сөстер иле көстүп турар. Маңаа чемненир кижилер хүнде дөрт катап чемненирлер деп биске тайылбырлады.

Шупту чүүлдерни таарымчалыг сагыш салыышкын-биле кылган.

Бо чугаалап турарывыс бажыңнарда бистиң областа бир-ле дугаар школа-интернат ажыттынган. Школада 100 уругларны хүлээп алган, өң дээре башкыларны, кижизидикчилерни мында шилип алган. Школа-интернатта 1-ден 4 чедир класстар ажыттынган. Школа-интернатта хөй уругларлыг өг-бүлелерниң, бот иелерниң, инвалидтерниң уруглары өөренип эгелээн. Чижээлээрге, 8 уруглуг, пенсия ап олурар, кырган ие Павлованың дөртү классчы Люлязын база хүлээп алган. Люля дээрге, кады өөренир, чурттаар өөг-биле таныжып, өөрүшкүлүг чоруп турар. Шупту уруглар бот-боттары тамышкан, канчаар өөренип турганынын дугайын сонуургап турганнар.

Школачылар шугум чысхаалыңга туруптулар. Уруглар шуптузу чаңгыс ийи хүрең формаларлыг, өөл уруглар янзы-бүрү костюмчүгешлиг. Кичээл соонда олар ол хептерин өске хептер-биле дораан солуй кеткилептерлер.

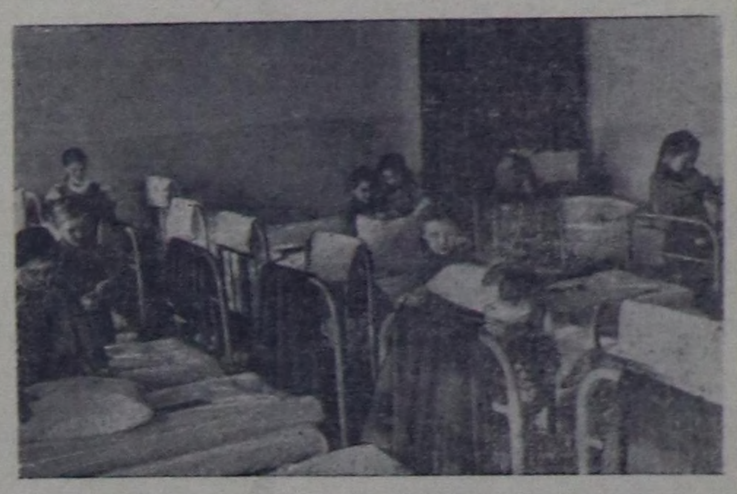

—Силерниң арацарда 5-ке-даа, 2-ге-даа өөренип турганнар бар болгай. А бо школага «2» демдектиг школачы турбас ужурлуг, ындыг бе кандыгы?—деп, чысхаалыпкан уругларның мурнунга школа-интернаттың директору М. П. Ермишкина чугаалаарга:

— Ындыг! — деп, уруглар бирүн-биле харыылаан.

Оон соонда канчаар өөренирим, чурттаарын Мария Прокопьевна чугаалап бергеш, катаптап айтыргылаан:

— Канчаар өөренир ийик бис?

— Дөртке болгаш бешке! —

— Бис ам улуг өг-бүле бис. Канчаар чурттаар ийик бис?

— Найыралдыг, бот-боттарын хүндүлежир.

Кызыл хоорай Совединиң күүскомунуң даргазы Н. Курбатский чүве чугаалаваш, эки болгаш кончуг эки өөренирин күзээрге, уруглар өөрүшкүлүү-биле адыш часкап турганнар.

Школа-интернатта уруглар долузу-биле күрүне хандырылгазынга турарлар.

Уруглар февраль 3-тен эгелээш кичээлдеп киришеннер. Өөредилге чылы төнүп турда база катап ужуражы бээр бис. Ынчаарда уруглар үстүнде берген аазаашкыннарын канчаар боттандырганын көөр бис.

С. САЛЧАК.

Чуруктарда: үстүнде — кижизидикчи Э. Бутанаеваның (солагай талада) болгаш ажаавчы А. Казакованың уруглар чаа хептерин берип, кедирип турары; ортузында — уруглардың иштити чурттаа өрөөлинде; адаанда — столовада.

Фото В. Лутковтуу.

ИНТЕРНАТТА

Чаа-Хөл районнуң Ак-Туруг ортумаа школазының интернадында үүс ажыг уруглар чурттап турар. Интернат эргелекчизи Пришвицын, кижизидикчи башкылар Биче-оол, Поповская олар-биле кады интернатка өөредилге кижизидилгелиг ажылды эки организастап келген. Школаның башкылары тускай график өзүгаар интернатка кээп, өөреникчилериниң билбейн барган айтырыгларын тайылбырлап берип турар.

М. СЕРЕН.

Тудуг материалдарын белеткээр планны күүседир

СЭКП-ниң XX съездизиниң төөгүлүг шиитпирлерин амыдыралга боттандырбышаан, Тыва областың чурт үлетпүрүнүң өлөөн хөй бүдүүлгелери тудуг материалдарын белеткээр планны 1957 чылда ажыр күүседкен. Чижээ, Кызылдың тууйбу заводу пландан ажыр 468 муң кезек тууйбуларны, 200 тонна чугайны бүдүргеп, ыяш заводу пландан ажыр 3973 кубометр дилиг материалдарын чаа тудугларга берген. Тудуг материалдарын белеткээр база сөөрттүп алыр планын Туранның райүлетпүр комбинады ажыр күүседкен.

Оон-биле чергелештир, чурт иштиниң тудуг материалдарын белеткээр талазы-биле областың үлетпүр өргелелиниң бүдүүлгелериниң ажылында улуг четпестер бар. Организас-техниктиг белеткелдериниң кошкак болганының ужурунда районнарның үлетпүр комбинаттары өткен чылын тууйбу бүдүрер планын күүседкен, азы 2400 муң тууйбуну чедир бербаннер. Тууйбу бүдүрер прессте рниң бүдүрүкчү күчүзүнүң чүгле 30—40 хуузун ажыглаан.

Тудугга хереглээр ыяш материалдарны белеткээр база сөөрттүп алыр планнарын Шагаан-Арыгның (директору эш Малышев), Сарыг-Септиң (директору эш Камзалаков) райүлетпүр комбинаттары күүседип шыдаваан, а Чадананың болгаш Бай-Хаактың райүлетпүр комбинаттары тудуг ыяжын белеткээр планнарын ажыр күүседип алза-даа, белеткеттинген тудуг материалдарын бүрүн сөөрттүп албаан.

Чугай-элезин блоктарны бүдүрер талазы-биле чаа цехти эрткен чылын Кызылдың тууйбу заводунга тургускан, ынчалзажок ук цех блоктар бүдүрер планын чүгле 43 хуу күүседкен. Бир эвес ол цехтиң ажылынга өзүлүг удуртулганы хандырган болза, ук цех хөй тудуг материалдарын чаа тудугларга берген турар ийик.

Тудуг материалдарын белеткээр болгаш сөөрттүп алыр талазы-биле үстүнде четпестер тудуг ажылдарының планын күүседиринге улуг моондакты таварыштырган. Тудуг материалдары чедиишпес болган ужурунда областа өлөөн хөй тудугларның планы күүседтинмээн. Тудуг материалдарын белеткээр болгаш сөөрттүп алыр ажылда бар четпестерни шиитпирлиг узуткаары, чурт иштиниң материалдарын белеткээр планны чедиишкиниг күүседири тудуг ажылдарының планын 1958 чылда хуусаа бетинде күүседиринге шиитпирлиг рольду ойнаар.

Чурт иштиниң тудуг материалдарын белеткээр план бо чылын дыка улгатган. Тудуг ыяжын бо чылын белеткээр хемчээли 1957 чылда белеткээнинге деңнээрге 30200 кубометрге, тууйбуну бүдүрери—2550 муң кезекке, чугайны өрттедири—75 хуугa көвүдөөр. Бо чылын тууйбу заводу 220 муң тонна чугай-элезин блоктарны, 1000 тонна цементини бүдүрүп кылгаш, чаа тудугларга бээр планныг.

Тудуг материалдарын белеткээр планны бо чылын бүрүн күүседир дээш чурт үлетпүрүнүң өргелели организас-техниктиг хемчеглерни чогаадып кылган. Ол хемчеглерни чогаадып кылырынга бүдүүлгелер дорт киришкен. Сизиниң ыяш белеткелиниң участогу (начальниги эш Благинин) бо чылдың май 1-ге чедир 18—20 муң кубометрден эвээш эвес тудуг ыяжын, Сыстыг-Хемниң участогу (начальниги эш Бяков) 8—10 муң кубометр тудуг материалдарын белеткээш, суг сруунга сөөрттүп чедирген турар. Ындыг болза-даа, ол ыяш ажыл-агый участоктарында тудуг материалдарының белеткели болгаш суг оруунга чедир сөөрттүлгези дыка хожудап турар. Ылаңгыя Сыстыг-Хемниң участогу чүгле 4 муң кубометр тудуг ыяжын белеткээн.

Чаа тудугларга хөй ыяш материалдарын бээр сорулга-биле Кызылдан ырак эвес Шивилигниң база Бөра-Сугнуң ыяш белеткээр участоктарынга чамдык организастыг ажылдарны чоруткан. Ол участоктарга белеткээн тудуг ыяжын сөөрттүп алыр ажылды Кызылдың № 1 чүк АТБ-зы боттандырып турар. Ындыг болза-даа, облбүүсбомнуң шиитпирин өзүгаар доктаатган планны күүседиринче углантан тодаргай хемчеглерни ол АТБ-ның талазындан амга чедир боттандырбайн турарын айтыр хөрек.

Ыяш сөөрттүр автомашиналарны АТБ чедир бербейн келген, а ук машиналар гаражындан хүндүсүнүң 10—11 шакта орайтан үнүп турар. Ол ышкаш Шивилигниң ыяш участогу келген автомашиналарга тудуг материалдарын чүдүүп бээрин саададып келген. Оон ужурунда чолаачылар ыяш сөөрттүлгезин хүнде чүгле чаңгыс катап кылып турар.

Тудуг ыяжын белеткээр ажыдын чоруп турарының дугайында айтырыгны облбүүсбом чоокта чаа чугаалажып берген, бо талазы-биле четпестерни ылаштарында, бир хонукта 600—700-тен эвээш эвес блоктарны бүдүрерин чедип алырында.

Чаа тудугларга дашты ажыглаары эргежок чугула. Ынчангаш тудугга хереглээр дашты белеткээр план бо чылын улгатган, ам 6 муң кубометр дашты Боомда белеткээн. Ынчалзажок, «Тыва тудуг» трези ол дашты сөөрттүп алырын амга чедир эки организаставаан.

Эрткен чылдаазынга бодаарга бо чылын дыка хөй тууйбуларны бүдүрер планныг турбуже, чайгы үеде тууйбу бүдүрерингe белеткел ажылдарны Шагаан-Арыгның, Сарыг-Септиң база Чадананың райүлетпүр комбинаттары ам-даа эгелеваан, прессте рни септевээн, тууйбу кылыр цехтерни электроэнергиязы-биле хандырар дугайында айтырыгны шиитпирлевээн болуп турар.

Россий Федерациязының 1958 чылда улус ажыл-агый планын РСФСР-ниң Дээди Совединиң чоокта чаа болуп эрткен сессиязы бадылаан. Республиканың улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң күрүне планы чурт үлетпүрүнүң ажылчыннарын, инженер-техниктиг ажылдакчыларын күш-ажылчы чаа-чаа чедиишкиннерже улам сорук киирип турар. Областың чурт үлетпүрүнүң бүгү ажылдакчыларының чугула сорулгазы чүдүл дизе, тудуг материалдарын белеткээр база сөөрттүр планны чүгле долдур эвес, харын хуусаа бетинде ажыр күүседиринде, чүге дээрге тудуг материалдарын четчир хемчеглиг кылдыр белеткээри—тудуг планын чедиишкиниг күүседиринің үндезини.

Н. КОССОВ,
областың чурт үлетпүрүнүң өргелелиниң начальниги.

Берлинниң ажылчы чоннарының хөделиишкиннериниң чаңгыс эви дээш

БЕРЛИН. (СЭТА). Берлинниң демократтыг секторунга Германияның Социалистиг чаңгыс аай партиязының Улуг Берлин организациязының инициативазын ёзугаар февраль 4-түн кежээзинде барыын-берлин ажылчыннарының митингизи болган. Ийи муң ажыг барыын-берлин социал-демократтар, ГСЧП-ниң болгаш профэвилелдериниң кежигүннери митингге киришкен. ГСЧП-ниң Берлин организациязының секретары Э. Хениш митингге чүве чугаалаан, Берлинниң ажылчын аңгызының бирги эвлечеглиг сорулгазы болза «соок дайынга» удур, тайбыңны хандырар дээш демиселге хөделиишкиннериниң чаңгыс эви болуп турар деп медеглээн.

Митингиниң киржикчилериниң хүлээп алган резолюциязында Совет Эвилелиниң делегейниң дүшкүүрлүг чоруун кошкадырынче угланган саналдарын бүрүн чүүлдүгүнген чорук улуг кедүрлүүшкүн-биле илергейлеттинген.

Ийи герман күрүнелерни атом чок зонага кирерінге хамаарыштыр Берлинге улустуң санал-оналын айтырар чорукту белеткээр дугайында Улуг Берлиниң магистрады-биле саат чок чугаалажыышкыннарны ажылчыннар негеп турарын барыын-берлин сенатка дыңнаткан.

Барыын Германияда болгаш Барыын Берлинде реакцияның күштерінге удур демиселге ГСЧП-ниң болгаш ГСДП-ниң аразынга, а ол ышкаш хостуг, немец профэвилелдериниң каттыжыышкынының болгаш Барыын Германияның профэвилелдер каттыжыышкынының аразынга хөделиишкиннериниң чаңгыс эвин чедип алырын оралдажырынче немец ажылчын аңгыны митингиниң киржикчилери кыйырган.

АКШ-ка черниң ийиги кылымал эдеринчизин салып үндүреринің чедимче чок оралдажыышкыны

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Юнайтед Пресс агентилелиниң дыңнатканын ёзугаар алырга, февраль 5-те Нью-Йорктуу-биле 02 шак 34 минута (Москваныы-биле 10 шак 32 минута) турда, «Авангард» дээр ракетаның дузазы-биле АКШ ийиги кылымал эдеринчин салып үндүреринің оралдажыышкынын кылган. «Авангард» дээр ракета ону салып үндүргениниң соон дарый ужугуушкунга частып калган деп, камгалал министерствозу каш-ла минута болганда дыңнаткан.

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). 1,4 кг хире-ле деңзилиг ийиги америк эдеринчини салып үндүреринің оралдажыышкынының үезинде «Авангард» дээр ракетаның часты бергениниң дугайын Ассошиэйтед Пресс агентилелиниң корреспондентизи Вашингтондан тодаргай дыңнаткан.

Ужугуп үнүүшкүн соонда частыышкын «мырынай дораан-на болган» деп корреспондент айыткан.

«Ужугуп үнүүшкүн үезинде ак чалбыышталыышкын көзүлген болгаш ындыг ракетага мөзүлүг чоорту көдүрлүүшкүннүң соонда ракета дүргедеп эгелээн деп ол бижээн.

10 секунда дургузунда өрү алзы доора дургаар ол көдүрлүп үргүлчүлээн. Оон соонда ол чайгылып болгаш тырыкыланып эгелээн, оон алгаш көөрге, ол ийи кезекке чарлы берген хире.

Ак чалбыжын шөйбушаан, ракетаның үлүг кезин кудулап эгелээн. Өске кезээ чамдык үеде бурунгаарлап үргүлчүлээн, ынчалза-даа оон канчаар чайгылып чорууру илдең турган.

Секунда безин четпейн чорда ол ийи кезектер кудулап эгелээн».

Ракета «улуг-ла дээрге 10 фут көдүрүлген» деп, Юнайтед Пресс агентилелиниң корреспондентизи дыңнаткан.

„Дужаалдарны Батлер эвес, харын американнар берип турар...“

ЛОНДОН. (СЭТА). Премьер-министриң хүлээлгезин күүседип турар Батлериниң медеглелин Лондоннуң солуннары шүгүмүлеп турар, чүге дээрге, атомнуг болгаш водородтуг бомбалар чүүктээн америк бомбардировщиктериниң Англияның кырында ужуп турарын Батлер болза «сагындырарының белен чепсектиг болурунуң» эргежок чугулазы чүве деп общиналар палатазынга шынзыктырарын оралдашкан.

Батлериниң медеглели хөй-ниитиниң сеткилинге шуут-ла таарышпаан деп «Дейли миррор» солун редакция үүлүнде медеглээн.

«Ол айтырыг общиналар палатазынга бир-ле дугаарында салдынганындан бээр 70 ажыг хүннер эрткен. Байдалды эчизинге чедир болгаш тодаргай кылдыр тайылбырлап бээрин хөй-ниити манап турар» деп ол үүлде чугаалап турар.

Америк бомбардировщиктериниң ужудуушкуннарын соксадырын чазактың илергей-ле күзевейн турар чоруун «Дейли уоркер» солун редакция үүлүнде чидинбиле буруу шапкан.

Бүгү чуртарда удурланыышкыннар шуурган дег күштелип турбуже, ол ужудуушкуннарны соксадырының хемчегларын чазак албайн турар, «чүге дээрге американнар болза ону улустар аразының дүшкүүрлүг чоруктарын хевээр артырар дээр боттарының политиказының үүлүкылдыр негеп турарлар. «Сүмележилгелер» чорудар дугайында Батлериниң туманналчак аазаашкыннары бомбаларны октаптарының мурнуу чарыында аналла ужур утка чок чүве-дир. Бир эвес американнарның бодалы-биле алыр чүве болза «онза байдал» тыптын келгенде маанарынга болгаш кым-бир кижиден чөпшээрел айтырарынга чогум черле кым шынзыгып турар чүвел? Дужаалдарны Батлер эвес, харын американнар берип турар...»

Водородтуг бомбаларны «дужаалды шын эвес билгениниң болгаш кандыг-бир америк ужудукчунуң харысалга чогунуң» түннелинде октапкан турып болур; ол бомбаларны америк чазактың болгаш америк шериг эрге-чагыргаларының баш бурунгаар бодап кылган шиитпириниң түннелинде база октапкан турып болур. Ындыг байдалдарда Англия-биле «сүмележир» дээр чүве ужур-утка чок болур ийик» деп «Дейли уоркер» солун медеглеп турар.

«Консерваторларның политиказының Англияга бергени коргунчуг айыылдан Англияны камгалап алырының карачаңгыс аргазы болза америк бомбардировщиктери болгаш шериглерни чурттан бүрүн үндүр ойладыры база америк ракеталар базаларын англи черге тургузар чорукту болдурбазы болур» деп «Дейли уоркер» солун түннелинде медеглеп турар.

Президент Эйзенхауэрниң парлалга конференциязы

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Февраль 5-те эвлечеглиг парлалга конференциязынга президент Эйзенхауэр бедик деңнелге чөвүлел хуралды эрттирериниң перспективаларының дугайында корреспондентилериниң айтырыгларынга харыылаан.

Чөвүлел хуралды эрттирериниге ам ынаныштар өскен бе деп айтырыгга амты үеде оон бодалы-биле алырга, ол айтырыгга эки харыыны бээр арганы берги дег боттуг фактылар ам-даа чок деп президент харыылаан. Чогуур белеткедиң соонда чөвүлел хуралды эрттиреринге болдунгу дег орукту тывар дээш ол боду болгаш Даллес олардан хамаарышкан бүгү-ле чүүлдерни кылып турар деп Эйзенхауэр бадыткап турган.

Ындыг чөвүлел хуралды эрттериниң идеязы-биле холбаалыг, корреспондентилериниң өске-даа айтырыгларынга харыылавышаан, Эйзенхауэрниң чугаалааны болза, эң-не бедик деңнелге чөвүлел хуралдың эки түңнелдиг болурунга кандыг-бир идегел турар ужурлуг деп Баттышкан Штаттар санап турар, чүге дээрге, ынчанмас болза ындыг чөвүлел хуралды эрттирери ажык чок болур турган ийик.

Ындыг янзылыг чөвүлел хуралга чугаалажыр айтырыгларга хамаарыштыр президент диптер аразынга ужугар ракеталарга контроль дугайында бодунуң саналдарын болгаш герман айтырыг талазы-биле саналдарын сагындырган.

Атомнуг чепсектен хостуг зонаны Европага тургузарының планын бодунуң канчаар көрүп турарын тайылбырлап берзин деп дилетте харыы кылдыр президент НАТО талазы-биле бодунуң эвилелчилериниң долу чөпшээрежилгези чокта ол айтырыг талазы-биле Каттышкан Штаттар кандыг-бир шиитпирни хүлээп ап шыдавас деп чылдактап турган. Ол саналды боттандырары НАТО талазы-биле АКШ-тың эвилелчилериниң айыыл чок чоруунга кыжаныышкынны тургузуптар дээр аянныг бодалды тургузарын Эйзенхауэр оралдашкан.

Алжирде тулчуушкуннар

ПАРИЖ. (СЭТА). Парлалга дыңнадыгларын ёзугаар алырга, сөөлгү хүннерде Дюдивье районда (Константина департамент) француз шериглериниң болгаш Алжириниң национал-хосталгаа армиязының аразында кадыг-дошкуу тулчуушкуннар болуп турар.

Гельминиң районунга алжир отрядтарының болгаш француз шериглериниң аразынга хөй хүннериниң дургузунда шудурлу тулчуушкуннар болганының дугайын солуннар дыңнадып турар.

Алжир национал-хосталгалыг шимчээшкинни чепсектиг базары-биле чергелештир полицейжи эрге-чагыргалар Франциялың девискээринде чурттан турар алжирлерге удур дерзиилээшкиннерин база соксатпайн турар.

Сирияның кызыгаарынга Турцияның солдаттарының өнчүк-чөңгээзи

ДАМАСК. (СЭТА). Сирияның командылал чериниң төлээлекчизиниң дыңнатканын ёзугаар алырга, январь 28-те 60 кижилиг бөлүк турк солдаттар Сирияның кызыгаарында Хубан дээр суурну баштай боолап-боолап, олче халдаашкын кылган.

Сирияның улустун ополчениезинин отряды турк солдаттарга удур харыылап боолаан. Үш хире шак үргүлчүлээн аткылажыышкыннарның соонда турк солдаттар боттарының девискээринче дедирлеп киреринче албадаттырган. Өнчүчөңгээлиг халдаашкынның киржикчилери Хубан суурнуң тараачыннарының 25 инектерин ойладып алган барганнар.

Барыын Германияда демократтыг организацияларга удур дерзиилээшкиннер

БОНН. (СЭТА). Барыын Германияда демократтыг организацияларга болгаш деп-шилгелиг хөөн кирген кижилерге удур дерзии аажылаашкыннар үргүлчүлеп турар. Германияның Федеративтиг Республиказының полицейжи эрге-чагыргалары «Демократтыг эргелерни камгалаар талазы-биле төп каттыжыышкын», «Юристдемократтарның ажылчын ниитилежилгези» болгаш «Дескеннериниң барыын-герман конгрези» дээр хөй-ниитиниң база бир үш организацияларын февраль 5-те хоруглаан. Ол организацияларны «Германияның Федеративтиг Республиказының конституциязынга өжөөннешкек ажыл-чорудулганы» кылып турар «чажырттынган коммунистиг организациялар» дээр алнбиле буруудаткан болуп турар.

Дюссельдорфта, Вупперталда, Брауншвейгте болгаш өске-даа хоорайларда ол организацияларның кежигүннериниң квартираларынга полиция чиндиишкиннер кылгылаан.

Вупперталга полиция мурнунда бундестагка Германияның Коммунистиг партиязындан депутат турган Вальтер Фишти тулуп хоруглаан.

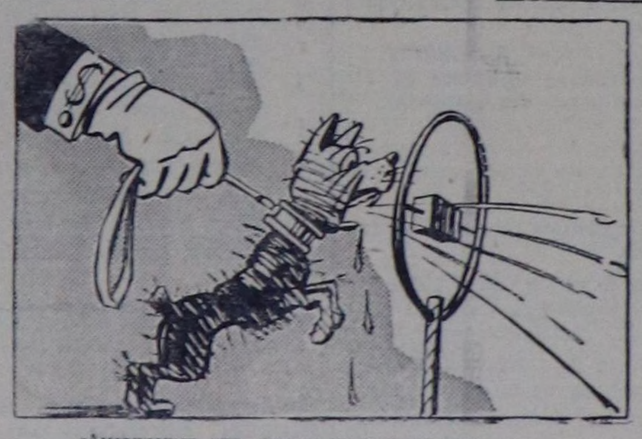

«Американың үнү» деп радиостанциязындан.
В. Жариновтуң чураан чуруу.

Өөрүшкүлүг түңнелдер болгаш улуг перспективалар

Улус төлээлекчилериниң Бүгү-кыдат хуралының сессиязынга 1957 чылда улус ажыл-агыйының планының күүселдезиниң түңнелдериниң дугайында болгаш 1958 чылда улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң планының төлевилелиниң дугайында Кыдат Улус Республиканың Күрүненің экономика комитединиң даргазы Бо И-бо илеткел кылган.

Ол илеткелдин допчулалын моон адаанда парладывыс.

Баштайгы сан-медээлер ёзугаар алырга, эрткен чылын капитал салыышкынларның ниити түңү 12.370 миллион юань акша болган, ол дээрге, планныг чурагайны дыка ажып турар. 1957 чылда лимиттен ажыр 642 үлетпүр бүдүрүлгелериниң тудуу үргүлчүлээн азы эгелээн, лимиттен ажыр 178 бүдүрүлгелериниң тудуу доозулган, ол тудуглар дээрге, баштайгы беш чылдың кандыг-даа чылынындан хөй болуп турары ол. 1957 чылдың дургузунда барык ийи хонгаш-ла чаа улуг үлетпүр бүдүрүлгезин ажыглалга киирип турган.

Оон түңнелинде чурт болза мурнунда турганынга бодаарга, ам шынарлыг болгаш хоюглаан кан-биле, алюминий-биле бодун эки хандырттынар аргалыг апарган, амгы үениң химия үлетпүрүнүң комплексилиг базазы тургустунган.

1957 чылда үлетпүр 62.810 миллион юаньын, продукциязын азы 1956 чылдыындан 6,9 хуу хөй продукцияны берген. Үлетпүр продукциязының ең чугула хевирлерин бүдүреринің планнарының хөй нуруузу ажыр күүсеттинген.

Көдээ ажыл-агый талазы-биле алырга, 1957 чылда тараның ниити чыылдазы 1956 чылдыынга деңнээрге 5 миллиард цзинь (цзинь—0,5 кг) көвүдээн болгаш 370 миллиард цзинь четкен, хөвең—барык 3.900 муң дань (дань—50 кг) көвүдээн болгаш 32.800 муң дань четкен. Көдээ ажыл-агый продукциязының ниити үнези 60.350 миллион юань чедип, 1956 чылдыынга деңнээрге, 3,5 хуу көвүдээн.

Транспорттуң, садыгның, культураның болгаш чырыдыышкынның талазынга айытты́нган планнар база ажыр күүсеттинген.

1957 чылда улус ажыл-агыйының чедиишкиннинг хөгжүлдезиниң түңнелинде Кыдат Улус Республиканың бирги беш чыл планының кол-кол сорулгалары долдур болгаш ажыр күүсеттинген.

Капитал тудуг планының болгаш 1958 чылда бүдүрүлге планнарының кол онаалгаларын илеткелде тодаргай чугаалаан. Бо чылын капитал салыышкыннарның ниити түңү 14.577 миллион юань болур, ол дээрге, 1957 чылдың баштайгы санмедээлеринге деңнеп алырга 17,8 хуу көвүдээни ол болуп турар. Бо чылын лимиттен ажыр 1.185 тудугларның тудуун үргүлчүлээрин азы эгелээрин планнап турар, оларның аразындан 188 тудугларны бо чылын ажыглалга киирген турар. Мынчангаш, ортумаа-биле алырга, 48 шактар болганда-ла чаа улуг завод азы фабрика, улуг шахта азы рудник ажыглалга киирген турар. Көдээ, ыяш болгаш суг ажыл-агыйының талазынга 185 тудугларны туткан турар.

1958 чылдың планын ёзугаар үлегүрүнүң ниити продукциязы 64.370 миллион юань болур. Ол чурагай болза бо чылдан эгелеп күштүг болуп кирген болгаш аар үлетпүр продукциязының хөй нуруузунга өртектериниң чиигээрин барымдаалап турар 1957 чылдың өскерилбес өртектеринге чоруткан саналгаларның түңнелинде алдынган. Бир эвес 1952 чылдың өскерилбес өртектеринге шилчидип алыр болза, 1958 чылда үлетпүр продукциязының ниити үнези 71.960 миллион юань түнге—эрткен чылдыынга бөдээрга, 14,6 хуу хөй кылдыр илеретинер ужурлуг.

Бүдүрүлгениң өзүлдезиниң элээн бедик темпилери аар үлетпүрүнүң бүгү адырларынга мурнуку хевээр артар. Кан бүдүвери 6.248 миллион тонна (1957 чылдыынга улур өзүлде 19,2 хуу); электроэнергия—22,45 миллиард киловатт-шак (өзүлде 18 хуу); хөмүр даш казылдазы—150.724 муң тонна (өзүлде 17,2 хуу) хемчээлге айыттынган. Ыяш материалдар белеткээри болгаш цемент бүдүреои 1957 чылдыынга деңнээрге 9,4 болгаш 14,5 хуу өзер.

Бо чылын чүгле төп чагырганың бүгүрүлгелеринге безин продукцияның 372 чаа хевирлерин бүдүрерин план-биле көрген, оларның аразында улуг базыышкынның компрессорлар, 50 муң киловатт күчүлүг комплектилиг электрогенератор дерии, 72,5 муң киловатт күчүлүг комплектилиг гидроэнергетиктиг дериг, 1.513 кубометр хемчээлдиг домна суугулаары, улуг прокат станнары, 54 аът күштүг илчирбелиг тракторлар, 13.000 тонна ажыг чүк көдүрер чүк суднолары, электроннуг саналга машиналарны, телевизор дамчыдыкчылары болгаш приемниктер, синтетиктиг волокно болгаш оон-даа өскелер бар.

1958 чылдың планын ёзугаар көдээ ажыл-агый продукциязының ниити үнези 68.830 миллион юань болур. Ол чурагай болза, бо чылдан эгелеп күштүг болуп кирген болгаш көдээ ажыл-агый продукциязының чамдыызынга өртектериниң бедирин барымдаалап турар 1957 чылдың өскерилбес өртектеринге чоруткан саналгаларның түңнелинде тургустунган. Бир эвес 1952 чылдың өскерилбес өртектеринге шилчидип алыр болза, көдээ ажыл-агый продукциязының ниити үнези 64,25 миллиард юань түнге, тодаргайлаарга эрткен чылдыынга бодаарга 6,1 хуу хөй кылдыр илергейлеттинер ужурлуг.

Тараның чылдазы 392 миллиард цзинь (көвүдээшкин 1957 чылдыынга удур 5,9 хуу), хөвең—35 миллион дань (көвүдээшкин 6,7 хуу) чедер ужурлуг. Мурнундагы чылдыынга деңнээрге көдээ ажыл-агыйның өске-даа культураларының чыыжы база көвүдээр, мыйыстыг бода малдың баш саны өзер.

Редакцияга ЧАГААЛАР

Чөптүг негелделер

ҮРГҮЛЧҮ ТЫВЫЛБАС ЭРГЕЛЕКЧИ

Чөөн-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» колхозта эмнелге салбырының эргелекчизи комсомолчу Л. П. Турыгина харыысалга чок ажылдап, чонга эалдек эвес байдалын көргүзүп турар. Эмнелге салбыры үргүлчү шоочалыг болгулаар, ол Турыгинаны колхозчулар үргүлчү дилеп чорааш тывар ужурга таваржып турар. Чижээ, колхозчу Борбак-Караның уруу аарый бергеш, эмнелге салбырынга келирге, оон эргелекчизи чок болган, оон соонда дилеп турган арай деп тып алырга, эш Турыгина аңаа дуза көргүзериниң ойталаан.

Эмнелге салбырынга чамдык эмнер үстү бээр чүүлдер база бар. Эш Турыгина район төвүнден эмнер чедип алырының орнунга Кызыл хоорайда төрелдериниче чорууру көвүдээн.

Колхозтуң баштаар чери, көдээ Совет болгаш комсомол организациязы (секретары эш Мыртык-оол) бо дугайын база эскет чок эрттирип турарлар.

К. ДЕКПИР.

БИЖИК БИЛБЕС ЧОРУКТУ УЗУТКААРЫНЧЕ САГЫШ САЛЫР

Чаа-Хөл районнуң Кара-Тал көдээ Советке хамаарышкан «Найырал» колхозта бижик билбес кижилер элээн каш санаттынып турар. Оларның аразында аныяктар база хөй. Ынчаарга ында бижик билбес чорукту узуткаарының бөлгүмүн мынчага чедир тургуспаан.

Колхозта чеди чыл школазының башкылары, клуб болгаш библиотека ажылдакчылары дээш, бижик билбестерни өөредириңге четчир саныг кадрлар бар. Ол күш бо талазы-биле ажыглаттынмайн артып турар.

Көдээ Совет (даргазы эш Хайдып), партия организациязы (секретары эш Шогжал) бо айтырыгны сонуургавайн турарлар.

Х. ШАРАВИИ.

• • •

Улуг-Хем районнуң «Эйлиг-Хем» колхозтуң колхозчуларында бижик билбес кижилер ам-даа бар болуп турза-даа, көдээ Совет болгаш партия организациязы бо талазы-биле сагыш салбайн турар. Бижик билбестерни бижикке өөредир талазы-биле негелделерни колхозчулар салып турарлар. Бо дугайында шүгүмчүледиг материалдар районнуң «Кызыл тук» солунга база парлаттынгылап турган, ынчалза-даа байдал өскерилге чок хевээр арткан.

К. САНДЫЙ.

КОЛХОЗЧУЛАРНЫҢ КУЛЬТУРЛУГ ХАНДЫРЫЛГАЗЫН УТПАС ХЕРЕК

Бии-Хем районнуң «СЭКП XX съездизи» колхозтуң Кара-Хаак суурда колхозчулар, албан-хаакчылар, башкылар дээш хөй кижи чурттап турар. Ында чеди чыл школазы, эмнелге чери болгаш өске-даа албан черлери бар.

Ынчаарга Кара-Хаакка радио белдирин ажыглалга киргениниң бээр 3 чыл ашкан, ынчалза-даа мынчага чедир колхозчаңгыс-даа радист кижи белеткедип албаан. Аңаа кижилерни ажылдадып киирип алырга, янзы-бүрү чылдагаанзар-биле ажылын каггаш чоругулай баар. Суурнуң чуруттакчылары 1957 чылдың сентябрьдан эгелээш радио дыннаваннар.

Оттулар ыяш чогундан ында библиотека эрткен чылдың декабрьда-ла хагдынган. Ол ышкаш эмнелге черинде оттулар ыяш бар-даа болза оон сөөрттүлгези үүкелип турары-биле ол база-ла хагдына бергилеп турар. Чижээ, божулга бажынына барган кижилер соогунга шыдаппайн, божаан соонда чаңгыс-ла хонгаш чанар ужурга таварышкан.

Көдээ Советтиң даргазы эш Норбу, колхоз даргазы эш Лама болгаш партия организациязының секретары эш Безсмертный бо албан черлериниң ажылында иштинче кирбейн, эренгей көрүп турарлар. Бо дугайында чоннуң негелдезин хандырар өй ам келген.

С. ШАГДЫР.

УТТУНДУРГАН ОРГАНИЗАЦИЯ

Сүт-Хөл районнуң Бора-Тайга школазынга ДОСААФ организациязын 1954 чылда тургускан турган. Баштайгы чылда оон ажылы багай эвес болуп турганын билир бис. Сөөлүреди ол организациниң ажылы шуут бакыраан болгаш 1957—1958 өөредилге чылында ДОСААФ организациязы шуут билдинметкээн. ДОСААФ-тың кежигүнү кижилер амгы үеде дадыырны кымга төлээрин безин билбестер.

ДОСААФ-тың район комитединиң даргазы эш Тюмереков бистиң школада ДОСААФ организациязын уткан болгаш каш чылдар иштинде маңаа чаңгыс-даа катап кээп көрбээн.

С. БОРБАК-ООЛ.

Ол дугайын хөй катап чугаалажып келген, а шиитпирлер күүселдези чок

Суурлар чаагайжыдылгазын эжиждериниң айтырыы чер-чер Советтериниң чугула хүлээлгези болуп турар. Ол дугайын Бай-Тайга районнуң Тээли суур Совети (даргазы эш Чамыян) бодунуң сессияларынга-даа, күүскомнуң хуралдарынга хөй удаа чугаалажып келген.

Эрткен чылдың чазынында суурнуң бажың бүрүзүнүң чанынга 3-тен эвээш эвес ыяшты тарып олуртурун, Бай-Тайга МТС-тиң девискээрин чаагайжыдарын, аңаа ниитиниң кудуктарын кастырарын шиитпирлээн турган. Ол бүгүнү чон деткээн. Ынчалза-даа көдээ Совет ол ажылды организаставаан. Күскү үеде-даа ыяш тарылгазы чоруттунмаан.

МТС суурунуң девискээриниң арыг-шевер байдалы сагыттынмайн турар. Бо дугайында эмнелге чери, арыг-шевер комиссиязы-даа негелделиг ажылдар чоруттпаан. Ниити чугаалардан боттуг ажылдарже шилчип, ол четпестерни узутказа чогуур.

С. СИМЧИТ.

Харылзаа конторазының ажылында четпестерни чайладыр

Эрзин районда харылзаа конторазы (начальниги эш Яблочкина) ажылчы чоннарның негелделерин болгаш харылзаа талазы-биле хереглелдерин четпес хандырып турар. Чоннуң, ылангыя ырак одарларда малчыннарның чагаан солуннарын, журналдарын, оларга келген чагааларны, телеграммаларны, акша шилчидилгелерин дыка саададып чедирип турар.

Ол ышкаш районнуң дөрт колхозтарында телефонну, радиону киирген-даа болза, радио дамчыдылгазының, телефон харылзаазының дыңналыры багай, а телефон харылзаазын база радио дамчыдылгазын эжиждер дугайында колхозтар баштаар черлериниң дилеглерин харылзаа конторазы күүсетпейн келген. Колхозтар суурларын радиожуткан-даа болза, чамдык колхозчуларның бажыңнарында радио точкаларының амга чедир бүрүн киирттинмейн турарын айтыр херек.

Харылзаа конторазының телефончуларының ажылында улуг четпестер бар. Бир организациядан өске организацияны азы колхозту улап бээрин телефончулар саададыр ийик бе, азы «харылаастыр» дээр таварылгалар ам шуут чаңчыл апарган. Оон ынай бир организацияның телефонун өске организацияны-биле улап кааш, уттуптар чоруктар хаая эвес.

Эрзиниң харылзаа конторазының ажылында бар четпестерни дүрген чайладыры, ажылчы чоннарның харылзаа талазы-биле негелделерин, хереглелдерин үлегерлиг хандырары чугула.

С. КОМБУ.

ПАРЛАТТЫНМААН ЧАГААЛАРНЫҢ ИЗИ-БИЛЕ

Бай-Тайга районнуң район эмнелгезиниң божулга салбырында четпестерни илередип, эш С. Күжегет редакцияга чазаа бижээн. Ол дугайын редакция Бай-Тайга райкүүскомга медээлээн.

Райкүүскомнуң ниити килдизиниң эргелекчизи эш Бакайның редакцияга дыңнатканы болза, эмнелгениң божулга салбырынга дежурный тургуспайн, божуур дээш келген хереггеннерни дораан хүлээп албайн турганы хыналдаан шын болган. Ам божулга салбырында дежурныйны тургускан болгаш келген кижилерни дораан хүлээп ап турар апарган.

Суд залындан

Бөлүк оорларны шииткен

Мурнунда оор херек үүлгеткеш шиитпирип чораан. И. Уржуу дээрзи ол бак чоруун үргүлчүлеп турган. Ол, эрткен чылдың сентябрьде Д. Биче-оол дээрзин болунга эвилелдеп алгаш, Барыын-Хемчик районнуң Кызыл-Мажалык суурунуң чурттакчылары Стремоусовтуң 3 молдургаларын, Соломатовтуң болгаш Үнүкпеннің ийи инектерин оорлап алгаш, Бай-Тайга районнуң Кара-Хөлге аппарганнар.

Оорлар Кара-Хөлге И. Хайынгурбаа дээрзин боттарынга эвилелдеп алгаш, 3 молдургаларны соккаш, аьдин чемге хереглеп, ийи инектерни садыглап турган иштеткен.

Бөлүк оорларның херээн Бай-Тайга район суду көргеш, «Хамаатыларның бот өнчүзүн камгалаарын күштелдирер дугайында» ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң 1947 чылдың июнь 4-теги Чарлыының 1 үүлүнүң 2 кезээ-биле оларның кайызын-даа 8 чылда эдип чаазар күш-ажыл лагеринге хоруглап шииткен.

С. САНДАН.

Редактор К. С. ШОЙГУ.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Щетинкин кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 3—62, редакторнуң оралакчызының, иштики информация килдизиниң 3—88, харысалгалыг секретарының, культура болгаш амыдырал килдизиниң база бухгалтериянның 4—98, партийжи амыдырал, пропаганда, үлетпүр болгаш транспорт, көдээ ажыл-агый килдистериниң 3—68, чагаа килдизиниң 3—65.

СТ—00637.

Культура эргелериниң типографиязы.